

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ ANABİLİM DALI

TÜRK BASININDA VIETNAM SAVAŞI TARTIŞMALARI (1960-1975)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Emre ÖZÜBEK

Tez Danışmanı
Doç. Dr. İsmail ŞAHİN

Karabük
Haziran/2018

İÇİNDEKİLER

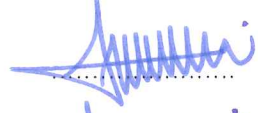

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI.....	3
DOĞRULUK BEYANI	4
ÖNSÖZ	5
ÖZ.....	6
ABSTRACT.....	7
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	8
ARCHIVE RECORD INFORMATION	9
KISALTMALAR	10
ARAŞTIRMANIN KONUSU	11
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	11
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	11
ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM	12
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR / KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	12
GİRİŞ	13
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	16
VIETNAM SAVAŞI	16
1.1. Fransız Sömürgesi.....	16
1.1.1. Komünist Milli Bilincin Oluşması	17
1.1.2. Vietminh	17
1.1.3. İkinci Dünya Savaşı'nda Vietnam.....	18
1.2. Amerikan Sömürgesi	19
1.2.1. Güneydoğu Asya Domino Teorisi ve SEATO	20
1.2.2. Kennedy Döneminde Vietnam.....	22
1.2.2.1. Diem' in Sarayı Sallanıyor.....	24
1.2.2.2. Güney Vietnam'da Buhran	30
1.2.3. Johnson Döneminde Vietnam.....	31
1.2.3.1. Tonkin Körfezi Olayı	32
1.2.3.2. Rolling Thunder (Yuvarlanan Şimşek)	34

2. İKİNCİ BÖLÜM	39
MÜZAKERE DÖNEMİ	39
2.1. ABD Müzakereye Hazır	39
2.2. Vietnam’ da Sertleşen Savaş	40
2.3. Johnson’ un Vietnam Politikası Eleştirileri	42
2.4. San Antonio Formülü	47
2.5. Tet Saldırısı	51
2.6. My Lai Katliamı	56
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	60
SAVAŞIN BİTİRİLMESİ	60
3.1. Nixon Döneminde Vietnam	60
3.1.1. Barış Görüşmeleri ve Paris Barış Anlaşması	67
SONUÇ	71
KAYNAKÇA	74
EKLER	77
EK 1: Vietnam’da Vahşet	77
EK 2: Diem Ailesi	78
EK 3: Komünistler Türkiye’ye Tehditte Bulunabilir	79
EK 4: Vietkong’un İmzası	80
EK 5: Ve Savaş Bitti	80
EK 6: Napalm’ın Soyduğu Kız	81
ÖZGEÇMİŞ	82

TEZ ONAY SAYFASI

Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Emre ÖZÜBEK'e ait "Türk Basınında Vietnam Savaşı Tartışmaları (1960-1975)" adlı bu tez çalışması Tez Kurulumuz tarafından Uluslararası Politik Ekonomi Ana bilim Dalı Başkanlığı Yüksek Lisans programı tezi olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

	Akademik Unvanı, Adı ve Soyadı	İmzası
Tez Kurulu Başkanı	: Doç. Dr. İsmail ŞAHİN	
Danışman Üye	: Doç. Dr. İsmail ŞAHİN	
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Ersin MÜEZZİNOĞLU	
Üye	: Dr. Öğretim Üyesi Altuğ GÜNAR	

Tez Sınava Tarihi: 25/05/2018

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans/Doktora tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yaptığımı beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Emre ÖZÜBEK

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışma Türk Dış Politikasını, dünya siyasetini ve uluslararası ilişkiler disiplini derinden etkileyen, uluslararası aktörlerin toplumsal, ekonomik ve askeri yapısını gözden geçirmesine neden olan Vietnam Savaşı'na Türk basınında nasıl bakıldığını konu edinmektedir. Bu tez çalışmasını önemli kılan nokta, Vietnam Savaşı'nın Türk basınında nasıl değerlendirildiği hakkında bugüne kadar detaylı bir çalışma yapılmamış olmasıdır.

Çalışmanın amacı Soğuk Savaş döneminde ve yakın dönem dünya tarihinde önemli bir yer işgal eden Vietnam Savaşı'nın Türk basınında nasıl ve ne şekilde ele alındığını ortaya koymaktır.

Vietnam Savaşı'nın sömürgeciliğe karşı başarılı bir direniş sergilemesi, savaşın dünyada oturmuş birtakım yargıları bozarak yenilikler getirmesi, iki kutuplu dünyada yumuşama dönemine girilmesi, SSCB-Çin çatışmasını ortaya koyması, komünist dünyanın ve ekonomik düzenin sorunlarını gözler önüne sermesiyle dünyada büyük yankı uyandırmıştır.

Dünyada olduğu gibi Türk basınında da Vietnam Savaşı'ı yakından takip edilmiş, savaşa dair detaylara hemen hemen her gün haberlerde yer verilmiştir. Savaşın ilk yıllarında ABD yanlısı haberler yapılmaktayken, Türkiye-ABD ilişkilerinin Kıbrıs meselesi sebebiyle bozulması, Türkiye'de savaşa dair bakışı ABD aleyhine değiştirmiştir.

Bu tez çalışmasını bana öneren ve çalışmanın ortaya çıkmasında başından sonuna bana destek olan başta danışman hocam Doç. Dr. İsmail ŞAHİN'e, desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen eşim Nuray ÖZTÜRK ÖZÜBEK'e ve eğitim hayatım boyunca varlığıyla desteğini hissettiğim aileme ayrıca teşekkür ederim.

Emre ÖZÜBEK

ÖZ

Dış politikada en çok işlenen konulardan biri olan Vietnam dünya kamuoyunda geniş yer kaplamış, hakkında sayısız yorum, inceleme ve kitap çıkmıştır. Amerikan emperyalizminin en sert şeklinin görüldüğü Vietnam'da çağının en büyük dramı yaşanmıştır. Tarihi boyutları olan bir yenilgi ile Vietnam'ı terk eden ABD, Vietnam'da yıllar boyu tarihin gelişimini durdurmaya çabalamış ancak başaramamıştır.

Dünyanın en büyük trajedilerinden birinin yaşandığı Vietnam'da, bu trajediden gerekli derslerin alınmaması, sorunun kökenlerinden kopulması, aynı boyutta tarihsel bir yanılgıya yol açmıştır.

Etkileri günümüze kadar gelen ve hakkındaki tartışmalar hala sonuçlanamamış Vietnam Savaşı, uluslararası politikaları ve stratejileri doğrudan ya da dolaylı olarak hala etkilemeye devam eden bir olaydır. Bu tezin konusu 1960-1975 yılları arasında devam eden Vietnam Savaşı'nın Türk basınındaki etkilerini ve tartışmalarını araştırmak ve incelemektir. Çalışmanın amacı Soğuk Savaş döneminde ve yakın dönem dünya tarihinde önemli bir yer işgal eden Vietnam Savaşı'nın Türk basınında nasıl ve ne şekilde ele alındığını ortaya koymaktır. Buradan hareketle öncelikle Vietnam Savaşı'nın sebepleri ve kökenleri incelenmiş, sonrasında Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Tercüman ve Ulus gazeteleri haberleri ve köşe yazıları incelenerek başta Türkiye olmak üzere, ABD, SSCB, Çin ve dünyanın savaşa dair tutum ve davranışları detaylarıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vietnam Savaşı; ABD; Hindişin; Vietkong; Komünizm

ABSTRACT

As one of the most widely held issues in foreign policy, Vietnam has occupied a great deal of space in the world public, and there have been numerous comments, reviews and books about it. In Vietnam, where the most severe form of American imperialism is seen, the greatest drama of its time has been experienced. Having left Vietnam with a history of defeat, the United States has struggled to stop the development of history in Vietnam for years, but it has not succeeded.

In Vietnam, where one of the world's greatest tragedy lives, the absence of the necessary lessons from this tragedy, the departure of the problem from its roots, will lead to a historical misconception at the same level.

The Vietnam War, whose effects have not yet come to an end and the controversy about which has come to an end, remains a direct influence, either directly or indirectly, on international politics and strategies. The subject of this thesis is to investigate and examine the influences and debates of the Vietnam War in 1960-1975 on Turkish press opinion. The purpose of the study is to show how and how the Vietnam War, which occupied an important place in the Cold War era and in the recent world history, was dealt with in the Turkish press opinion. Firstly, the causes and origins of the Vietnam War were examined and then the articles of the Republic, Milliyet, Hürriyet, Tercüman and Ulus newspapers were examined and details of the attitudes and behaviors of the USA, USSR, China and the world, especially Turkey, were examined.

Keywords: Vietnam War; USA; Indochina; Vietcong; Communism

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Türk Basınında Vietnam Savaşı Tartışmaları (1960-1975)
Tezin Yazarı	Emre ÖZÜBEK
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. İsmail ŞAHİN
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	25.05.2018
Tezin Alanı	Uluslararası İlişkiler
Tezin Yeri	Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tezin Sayfa Sayısı	82
Anahtar Kelimeler	Vietnam Savaşı; ABD; Hindişin; Vietkong; Komünizm

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Debates on the Vietnam War in the Turkish Press (1960-1975)
Author of the Thesis	Emre ÖZÜBEK
Advisor of the Thesis	Associate Prof. Ismail ŞAHİN
Status of the Thesis	Master
Date of the Thesis	25.05.2018
Field of the Thesis	International Relations
Place of the Thesis	Karabük University Institute of Social Sciences
Total Page Number	82
Keywords	Vietnam War; USA; Indochina; Vietcong; Communism

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CIA	: Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency)
NBC	: Ulusal Yayın Şirketi (National Broadcasting Company)
NLF	: Hanoi Güney Vietnamlı Cephe Organizasyonu
s.	: Sayfa
SEATO	: Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü (Southeast Asia Treaty Organization)
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
VIETKONG	: Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi
VIETMİN	: Vietnam Özgürlük Cemiyeti
Yy.	: Yüzyıl

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu tezin konusu 1960-1975 yılları arasında devam eden Vietnam Savaşı'nın Türk basınındaki etkilerini ve tartışmalarını araştırmak ve incelemektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın amacı Soğuk Savaş döneminde ve yakın dönem dünya tarihinde önemli bir yer işgal eden Vietnam Savaşı'nın Türk basınında nasıl ve ne şekilde ele alındığını ortaya koymaktır.

Bu güne kadar bu konu hakkında bir çalışma yapılmamış olması ve Türk Dış politikasını etkileyen başlıca konulardan birisi olması çalışmayı önemli kılmaktadır.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu tezin incelenmesinde nitel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Araştırma resmi yayınlar, gazete, dergi ve diğerk bilimsel eserlerden elde edilen bilgilerden hareketle bilimsel bir yöntemle ele alınmıştır.

Araştırma sırasında gazetelerimizin ve Türk hükümetlerinin Vietnam Savaşı'nı nasıl değerlendirdiği irdelenmeye çalışılmıştır. Dış politika yazarlarının Vietnam Savaşı ile ilgili tüm yazıları incelenerek yorumları yapılmış, yeri geldikçe karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Gazete haberlerinin çoğu nesnel olmaktan uzak, genellikle yorum niteliği taşımaktadır. Köşe yazarları Vietnam Savaşı ile ilgili önemli gördükleri noktalarda görüşlerini ifade etmek için yazılar yazmışlardır.

ARAŞTIRMA HİPOTEZLERİ / PROBLEM

Vietnam Savaşı Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkan en önemli olaylardan biri olmuştur. Dünya kamuoyunu ve siyasetini derinden etkilemiş ve uluslararası ilişkiler disiplininin yeniden değerlendirilmesi gerektiğini gün yüzüne çıkarmıştır. Özellikle 1964 yılına kadar Türk basınında tarafsız bir çizgide verilmeye çalışılan haberlerin ABD ve Güney Vietnam yanlısı olduğu görülse de, 1964 yılından itibaren Kıbrıs meselesi sebebiyle Türk-ABD ilişkilerinin gerilmesiyle Türk basınında savaş karşıtı haberler, köşe yazıları ve eleştiriler ile karşılaşmıştır.

Bu çalışmada Türk basınının savaşa dair bakış açısının ne zaman ve ne şekilde değiştiği sorgulanmış, Vietnam Savaşı'nın Türkiye-ABD ilişkileri bağlamında ele aldığı kanaatine varılmıştır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR / KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Vietnam Savaşı tartışmalarının ele alındığı bu tez çalışması kapsamında 1960 – 1975 yıllarına ait Cumhuriyet, Milliyet, Hürriyet, Ulus ve Tercüman gazetelerinin sayıları gözden geçirilmiştir. İBB Atatürk Kitaplığı'nda yapılan araştırmada gazete sayılarının üçer aylık dönemler halinde ciltlendiği görülmüştür. Bazı sayılarda yapılan derleme, yenileme ve dijital ortama aktarım çalışmaları nedeniyle döneme ait bazı sayılar temin edilememiştir.

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrasında çıkan en önemli siyasi sorunlardan biri olan Vietnam Savaşı, Amerikalıların Fransızlardan devraldıkları, komünizmi durdurmak ve Uzak Doğu ile Güneydoğu Asya'ya yayılmasını önlemek adına yapılmıştır.

Bin yıl gibi çok uzun bir süre Çin egemenliğinde kalan Vietnam, 19. Yy'da diğer Asya ülkeleri gibi Batılı sömürgeci devletlerin istilasına maruz kalmıştır. Fransızlar 1858 yılında Vietnam'ı işgal etmişlerdir.

İkinci Dünya Savaşı ile Uzak Doğu ve Güneydoğu Asya'da siyasi dengeler değişmeye başlayınca, Japonya bu savaş ortamında Çin ve Hindçin'i işgale başlamıştır. ABD'nin atom bombası atması ile kendiliğinden son bulan işgalden sonra Fransız sömürge rejimi tekrar tesis edilmiştir. Ancak Vietnam'da başlayan özgürlük mücadelesi tüm hızıyla devam etmiş, 1954 yılında Dien Bien Phu'da kesin bir başarı ile sonuçlanmıştır. Savaşı kaybeden Fransa, Vietnam'dan çekilmenin yollarını aramış ve Vietnam'daki Fransız sömürgesi tarihe gömülmüştür.

Fransa ile yapılan Cenevre anlaşmasına göre Vietnam toprakları 17. paralelden kuzey ve güney olmak üzere geçici olarak ikiye bölünecek, kuzeyde komünist rejim, güneyde ise Amerikan desteğinde demokratik bir rejim kurulacaktı. İki yıl içinde yapılacak genel seçimler ile bu bölünmüşlük ortadan kaldırılabilecekti. Ancak bu hak ABD güdümündeki Güney yönetimi tarafından kullanılmamış ve bölünmüşlük kalıcı hale getirilmiştir.

Amerikan Başkanı Eisenhower'a göre Hindçin, Vietnam yüzünden kaybedilmeliydi. Özgür dünyanın geleceği açısından buranın kaybı korkunç sonuçlara yol açabilirdi. Başkan Kennedy ise Vietnam'ı kendi oluşumu içerisinde tutmaya ve genel bir risk faktörü haline getirmemeye çalışmıştır. Barışçıl yöntemlerle komünizmi engellemeyemediği takdirde güç kullanımına başvuran bir yöntem geliştirmiştir.¹

Kuzey Vietnam yayılma eğilimli zorba bir komünist rejim olarak gösterilirken, Güney ise komünizme karşı olan demokratik ve bölgede yükselen bir değer olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Ancak durum hiç de Batı'da gösterildiği gibi değildi. Amerikan güdümündeki Diem yönetimi ülkeyi demokratik olmayan yöntemlerle, güce ve

¹ M. Vedat Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD* (Ankara: Kentkitap, 2009), 17.

zora dayalı bir otorite ile yönetmiştir. Kasım 1963’de yapılan bir darbe ile Diem yönetimi devrilmiş, bundan sonra ülkeden birbiri ardına gelen darbeler olmuştur. Diem’e yapılan darbeden üç hafta sonra Başkan Kennedy de uğradığı bir suikast sonucu öldürülmüştür.

Kennedy’den sonra başa gelen Johnson, Vietnam meselesini bir Amerikan savaşı haline getirmiştir. Stratejik olarak sertlikten yana bir politika izleyen Johnson, Amerikan prestijinin korunması için ne gerekiyorsa yapılması gerektiğini savunmuştur.² Vietnam’ı elde tutma sözü veren Johnson, birbirini izleyen darbeler sonucu işlerin hiç iyi gitmediği Güney’i kaybetmemek için direk olarak Amerikan askeri müdahalesini başlatmıştır.

Vietnam her ne kadar Amerikan Sovyet çekişmesi olarak görülse de aslında Çin’in Kore Savaşı’ndan sonra yayılcı bir politika izlemesi ile yakından alakalıdır. Vietnam üzerinde ciddi etkisi olan Çin, Asya’da Sovyet güç alanını da tehdit etmeye başlamıştı. Özellikle Japonya ve Çin’in işbirliği yapma ihtimali asıl tehlike idi. Bu yüzden ABD, soğuk savaş politikalarında olduğu gibi çok dikkatli davranmış, Japonya’nın savaş mağlubu olduğunu hissettirmeden bölgede Amerika’nın bir ortağı olarak yükselmesini istemiştir.

Amerika’nın Vietnam savaşına aktif olarak girmesiyle hava saldırıları da başlamıştı. Bombardıman öyle etkiliydi ki, Kuzey Vietnam’a atılan bomba miktarı İkinci Dünya Savaşı boyunca tüm Avrupa’ya atılan bombaların toplamında daha fazlaydı. Bombardıman beklenen etkiyi gösteremeyince Amerika 500.000 civarında askerini Vietnam’a göndermek zorunda kalmıştır.

Amerika’daki savaş tartışmalarını ve karşıtlığını farklı bir noktaya çeken Tet saldırısı Amerikan prestijini dünya kamuoyunda yerle bir etmiştir. Amerikalıların sarsılmaz özgüvenlerini allak bullak eden bu saldırı ülkedeki savaş karşıtlığını en yüksek noktaya çıkarmıştır. Her ne kadar bir şekilde bu saldırı püskürtülmüş olsa da, ABD bu saldırının etkisini üzerinden atamamıştır.

Daha sonra başa gelen Nixon ülkenin prestijine ve ekonomisine zarar veren bu savaş karşıtlığını önlemek için “detente” yani yumuşama politikasını uygulamaya baş-

² Gürbüz, age., 18.

lamıştır. Dış politikada komünist tehdit eritilerek Sovyetler ve Çin ile daha yapıcı ve diplomatik ilişkiler kurulması yoluna gidilmiştir. Bu ABD için daha az masraflı bir yol olacaktı. Zaman ve para kaybından başka bir şey olmayan Vietnam, ABD'ye asıl sorumluluğunu unutturmuştu.

Nihayet tüm kozlarını oynayan ABD ve Kuzey Vietnam Ocak 1973'te Paris'te barış anlaşması niteliğinde bir mütareke imzalamışlardır. Savaşın sebebi olan ciddi problemlerin görüşülmesi daha sonraya bırakılmış ve Kuzey'in Güney'i ele geçirmesi serbest hale gelmişti. 1975 yılına gelindiğinde Kuzey ve Güney komünist yönetimi altında birleştirilmiştir.

Türk basınının Vietnam Savaşı'na bakışı savaşın ilk yıllarında genel manada tarafsız bir çizgidedir. İç ve dış kaynaklardan alınan haberler yorum yapılmadan olduğu gibi aktarılmaktadır. Gazete haberleri ve köşe yazıları savaşın başlangıcında zaman zaman ABD'ye ve Güney Vietnam'a daha yakın duran haberler ve açıklamalar yapmışsa da özellikle 1964 yılı itibariyle ABD'yi ve savaşı eleştiren haberler ve köşe yazıları daha çok görülmektedir. Bunda özellikle Kıbrıs meselesi ile ilgili olarak Türkiye ile ABD ilişkilerinin ciddi şekilde bozulması etkili olmuştur. İlk defa Türkiye'nin ulusal çıkarları ile ABD'nin çıkarlarının bu denli karşı karşıya gelmesi Türk basınının Vietnam Savaşı'na bakışının daha çok ABD ile olan ilişkiler bağlamında değerlendirilmesine ve yorumlanmasına sebep olmuştur.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

VIETNAM SAVAŞI

1.1. Fransız Sömürgesi

Vietnam Savaşı deyince ilk olarak akla gelen Amerika Birleşik Devletleri olsa da savaş Vietnam'da 17. Yy başlarında Fransız misyonerlik ve sömürgecilik faaliyetleri neticesinde Fransa ile başlamıştır. Tarih boyunca verimli toprakları ve ciddi insan gücü ile dikkatleri sürekli üzerine çeken Vietnam, Çin hâkimiyetinde olduğu süre zarfında zirai faaliyetleri ile ilgili üretim kapasitesini önemli ölçüde arttırmıştır.³ Yaklaşık bin yıl süren Çin hâkimiyeti sonunda bağımsızlığına kavuşan Vietnam, komşu ülkelere karşı vermiş oldukları mücadeleler neticesinde topraklarını genişletmiştir.

Fransa'nın İngiltere ile giriştiği sömürgecilik yarışı ve doğunun zenginliğinden pay kapma mücadelesi Vietnam'ı Fransa için önemli bir nokta haline getirmiştir. Sadece misyonerlik ile yetinmek istemeyen Fransa Vietnam'ı işgal etmeye karar vermiştir. Yaklaşık 25 yıl sürecek olan bu savaş Fransa için hiç de kolay olmamıştır. İşgal ettiği ülkelerde mutlak otorite kurmak istemesi ve sömürgelerini kendi eliyle yönetmek istemesi, Fransa'ya çok ciddi zararlar vermiştir. İşgal 1883 yılında ancak tamamlanabilmiştir.⁴

Fransızlar Vietnam'ı idari olarak üçe bölmüştü. Kuzey'in başkenti Hanoi, ortanın-ki Hue ve güneyinki ise Saygon'du. Nüfusun %85'inin anadili Vietnamcaydı.⁵ Sömürge hükümeti 1900'lü yıllardan itibaren mevcut köy ekonomisini kapitalist sistemin bir parçası haline getirmeye başladı. İlk olarak toprağın bir kısmına el konuldu, vergiler yükseltildi ve maden işletmeleri Fransız işadamlarına devredildi. Daha sonra bu madenlerde çalışacak işçi temin etmek için ödemesi nakdi olarak yapılması şart koşulan kelle vergisi getirildi. Toprak ağalarının gücü arttırılarak şehirlere daha çok pirinç gitmesi sağlandı.

³ Gürbüz, age., 33.

⁴ Jonathan Neale, *Amerikan Savaşı Vietnam 1960 – 1975*, çev., Doğan Tarkan (İstanbul: Metis Yayınları, 2003), 11.

⁵ Neale, age., 21.

Vietnam’da çok ağır şartlarda uygulanan sömürge faaliyetleri ülkedeki sosyal hayatı ve kültürü de temelden etkilemiştir. Halkı köle gibi kullanarak ülkeyi adeta yağmalayan Fransız hükümetine karşı halk arasında müthiş bir nefret ve kin duygusu oluşmuş, kapitalist sisteme karşı komünist bir milli bilincin temelleri atılmaya başlanmıştır.

1.1.1. Komünist Milli Bilincin Oluşması

Fransız İhtilali ile tüm dünyaya yayılan eşitlikçi ve milliyetçi atmosfer Vietnamlıların da kendi milli benliklerini, tarihlerini ve kültürlerini tekrar canlandırmıştır. Belli gruplar için iyileşen ekonomik şartlar burada bir burjuva sınıfı oluşmasını sağlamıştır. Bu sınıf içinde gelişen milliyetçilik akımı daha teşkilatlı bir hale gelmiş ve ilk milliyetçi hareket 1885 yılında Bilginler Ayaklanması adıyla kendini göstermiştir.⁶ Bunun yanında zengin toprak ağalarının eğitim için Avrupa’ya giden çocukları döndüklerinde Batıda gördükleri özgürlük ortamını kendi ülkelerinde de istemişlerdir. Fransız rejimine karşı hak iddialarında bulunan bu gençler 1924 yılında ilk Vietnamlı komünist örgüt olan İhtilalci Vietnam Teşkilatını kurmuşlardır.⁷

Komünistlere göre toprak köylüye dağıtılmalı, işçilerin çalışma şartları iyileştirilmeli ve sömürge rejimine son verilmeliydi. Büyük halk kitleleri tarafından destek gören komünistler ve milliyetçiler tüm ülkeye milli direniş bilincini aşıyordu. 1930’ da Fransız yönetimine karşı ayaklanma başlatan milliyetçi komünistler Fransız kuvvetleri tarafından kanlı bir şekilde yok edilmişlerdir. 1941 yılına kadar çeşitli milliyetçi ve komünist birlikler kurulmuş, teşkilatlanmadaki dağınık yapıyı toparlamak için Ho Chi Minh tarafından Vietnam Özgürlük Cemiyeti (Vietminh) kurulmuştur.⁸

1.1.2. Vietminh

Vietnam birliğini ifade eden bir topluluk olan Vietminh örgütü, Fransızlara karşı savaşacak olan işçi, köylü, toprak ağası, komünist, kapitalist herkesi birleştiren bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Örgütün ve mücadelenin politik lideri olan Minh, Avrupa, Amerika ve Rusya’ya gidip buraları görme imkânı bulmuş, buralarda yaptığı gözlemler ile batıyı çok iyi tanımıştır. Ülkesindeki asıl sorun olarak gördüğü Batı ve onun sömürgeci faaliyetleri sebebiyle komünist felsefeyi ülkesinin sorunlarının çözümünde

⁶ Neale, *age.*, 27.

⁷ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 49.

⁸ Gürbüz, *age.*, 52.

daha uygulanabilir olarak düşündüğünden komünist sistem içinde milliyetçi bir hareket başlatmıştır.

Minh edindiği tecrübeler ile Vietnam'a uygun komünizmi oluşturmaya çalışmıştır. Eğitime çok büyük önem vermiş, devrimi gerçekleştirmek ve onu yaşatmak için en etkili yol olarak eğitimi kabul etmiştir. Eğitime verdiği önemi "Eğer onlarca yıllık çıkarlarımıza hizmet etmek istiyorsak ağaç yetiştirmeliyiz, yok eğer yüzlerce yıllık çıkarlarımıza hizmet edeceksek insan yetiştirmeliyiz"⁹ sözleriyle ifade eden Minh, halkın sorunlarını dinleyerek, çözüm üretmeye çalışarak ve halkı eğiterek asıl sorunun sömürgecilik ve emperyalist sistem olduğuna halkı inandırmıştır. Bu şekilde köylü komünizmi ortaya çıkmış ve Fransızlara karşı köylü - gerilla savaşı kendini göstermeye başlamıştır.

1.1.3. İkinci Dünya Savaşı'nda Vietnam

2. Dünya Savaşı'nın başlaması ve 1940'da Almanya'nın Fransa'yı işgali ile Fransa'nın Hindişin'deki hâkimiyeti zayıflamaya başlamıştı. Bölgede Almanya'nın müttefiki olan Japonya önemli bir güç olarak yükselmiştir. Japonya savaş boyunca bölgede kontrolü ele alma ve sömürge elde etme çabası içerisinde olmuştur. Bunun için öncelikle bölgedeki batı ülkelerini saf dışı bırakması gerekiyordu.

Japonya müttefiki Almanya aracılığıyla Fransa'ya hammadde tedarikinden silah denetimine kadar istediği her şeyi yaptırıyordu. Japonya ancak bu şartlarla Vietnam'daki Fransız rejimine müsaade ediyordu. Japonya'nın bu yükselişi ABD'yi rahatsız etmeye başlamıştı. ABD, batı kıyılarını tehdit etmeye başlayan Japonya'yı engellemek için elinden geleni yapıyordu. Fransa'nın Vietnam'ı ve diğer sömürgeleri olan Kamboçya ve Laos'u geri almak için gerekli mühimmata sahip olmadığını biliyordu. Rusya'nın Doğu Avrupa'daki ilerleyişi ve Fransa'nın komünizm yörüngesine girme riski ABD'yi harekete geçirmiştir.

1944 yılına gelindiğinde Almaya ve Japonya artık zor günler geçiriyorlardı. Japonya'nın Vietnam'da Fransız yönetimini saf dışı bırakmasıyla ABD Minh ile işbirliği için irtibata geçmiştir. ABD'nin Japonya'ya atom bombası atmasıyla birlikte savaş

⁹ Gürbüz, age., 55.

sona ermiş, Vietnam'da Vietminh güçleri Minh önderliğinde 1945 yılında Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'ni ilan etmişlerdir.¹⁰

Savaş sonrasında ABD'nin komünist ülkelere teknolojik ve maddi yardımlar yaparak komünizmi bitirmek ve kapitalizmi yükseltme planları Sovyetler Birliği'nin işbirliğine yanaşmaması, Avrupa ülkelerinin çok önceden beri süregelen politik alışkanlıklarından vazgeçmek istememeleri neticesinde suya düşmüştür. Fransa'nın Avrupa için ekonomik ve politik anlamda öneminin farkında olan ABD, dış politikasında değişikliğe giderek Fransa'nın komünizme karşı koymasını, sömürgelerine tekrar hâkim olarak kendisini toparlamasını hususunda Fransa'yı desteklemiştir.

1946 yılında tekrar karaya çıkarak Hanoi'yi ele geçiren Fransa, Bao Dai'yi tekrar imparator ilan etmiştir. Fransız saldırılarına karşı ABD'den yardım isteyen Minh, beklediği desteği göremeyince ABD'nin Fransız sömürgeciliğini Vietnam komünizmine tercih ettiğini anlamıştır. 2. Dünya Savaşı'nda Fransa'nın Almanya'ya çok kısa sürede teslim olması, Vietnam'da Japon askerleri ile baş edememesi, Vietnam halkının Fransızlara karşı çok daha yüksek bir bilinç ve özgüven ile karşı koymasını sağlamıştır.

1950-1954 yılları arasında Vietminh ve Fransa arasındaki gerilla savaşı stratejik bir öneme sahip olan Dien Bien Phu'da Vietminh'in bölgeyi ele geçirmesiyle sonuçlanmıştır. Bu yenilgi ile birlikte Vietnam'da Fransız sömürgesi kırılmış ve iki taraf arasında Cenevre görüşmeleri başlamıştır. Görüşmeler sonucunda Vietnam 17. paralelden geçici olarak ikiye ayrılmıştır. Vietnam'ın tekrar birleşmesi için 1956 yılında genel seçimlerin yapılması kararlaştırılmış ancak bu seçim hiç yapılamamıştır. Kuzey Vietnam, Rusya ve Çin güdümüne girerken, Güney Vietnam ise ABD himayesine girmiştir.

1.2. Amerikan Sömürgesi

Vietnam'ın ikiye bölünmesi ve özellikle Kuzey Vietnam'da komünist bir rejim bulunması ABD'nin Güneydoğu Asya politikasını temelden etkilemiştir. Üstelik bu ülkeye komşu komünist Çin ve onun kuzeyinde komünist Sovyetler Birliği'nin olması, Vietnam'ı ABD'nin ulusal güvenliği açısından hayati derecede önemli bir hale getirmiştir.

¹⁰ Gürbüz, age., 62.

Komünizmin bölgede baskın gelme ihtimali bile ABD'nin Vietnam'a müdahalesi için yeterli olmuştur. Kendi içinde sosyalist anlayışa sahip sendika ve örgütleri zayıflatmak için antikomünizmi araç olarak kullanan ABD'nin Güneydoğu Asya bölgesini elde tutmak için antikomünist politikalara başvurması işten bile değildir. ABD yönetiminin asıl gayesi Güney Vietnam'ı Vietkong'dan kurtarmak değil, komünizmin tüm Güneydoğu Asya'ya yayılmasını önlemektir.

Bununla birlikte ABD Dışişleri Bakanlığı, ABD'nin Güney Vietnam'a müdahalesinin hukuki dayanağı olarak SEATO'yu öne sürmüştür. Bakanlık ayrıca Güney Vietnam ve Amerika'nın savaşı yönetim şeklinin devletlerarası hukukun tanıdığı "toplular meşru savunma" doktrini uyarınca haklı olduğunu ve BM yasasının da bu doktrini kabul ettiğini iddia etmiştir. ABD, İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda, Avustralya, Tayland, Filipinler ve Pakistan arasında imzalanan SEATO'nun Vietnam'ı da kapsamasını öngören bir protokol imzalanmıştır. Buna göre üye ülkelerden biri, silahlı bir taarruz halinde "ortak tehlikeyi karşılamayı taahhüt etmektedir." Ayrıca Bakanlık bildirisinde belirtildiğine göre "Vietnam Cumhuriyeti, Kuzeyden gelen silahlı bir taarruzun kurbanıdır. Amerika ve diğer bazı üye ülkeler bu tecavüzün karşılanması için Güney Vietnam hükümetince talep edilen isteği cevaplandırmışlardır. Bu ülkeler toplu bir meşru savunma durumundadır. Meşru savunma hakkı ise devletler hukukunun tanıdığı temel bir haktır."¹¹

ABD'de dış politika daima başka ülkelerde meydana gelen şeyler olarak açıklanmıştır. Dolayısıyla ABD Vietnam'a, Vietnam dışındaki sebeplerle -ki bunların bir kısmı ABD'deki iş çevreleri ve sendikalar arasındaki sınıf mücadelesidir- müdahale etmiştir.¹² 2. Dünya Savaşı'ndan ekonomik ve politik anlamda bir süper güç olarak çıkan ABD'nin yeni misyonu dünyayı etkisi altına alarak, Amerikan işletmeleri için dünyayı güvenli kılmaktır.¹³ Bunu yapmak için de gerektiğinde demokrasiyi, gerektiğinde diktatörlüğü desteklemiştir.

1.2.1. Güneydoğu Asya Domino Teorisi ve SEATO

1950 yılında Çin'de Mao önderliğindeki komünistlerin iktidarı ele geçirmesiyle birlikte ABD'nin Vietnam politikalarında kökten değişiklikler olmuştur. Özellikle Ho

¹¹ *Cumhuriyet*, Şubat 06, 1966.

¹² Neale, *Amerikan Savaşı Vietnam 1960 – 1975*, 52.

¹³ Neale, *age.*, 56.

Chi Minh ve Mao'nun birbirlerini diplomatik olarak tanımaları sömürge olmaktan kurtulmaya çalışan ülkeler arasında komünizmi popüler hale getirmekteydi. Bu da ABD'nin çevreleme politikasını gerçekleştirmesinin önünü tıkıyordu. Çevreleme politikasının özü, ABD güvenlik sistemi içerisinde Avrupa'dan başlayarak yaklaşık 20 bin millik bir çemberin komünistlerden gelecek tehditlere karşı harekât uygulayabilecek bir kuvvet mevziisi oluşturmaktır.¹⁴ 1954 Cenevre Antlaşmaları ile Laos, Kamboçya, Kuzey ve Güney Vietnam'ın bağımsız birer ülke haline gelmeleri ile birlikte, Güney Vietnam'ın olası kaybedilme ihtimali ABD'nin çevreleme politikasını imkânsız hale getirecekti.

Vietnam Savaşı boyunca sürekli olarak gündeme getirilen domino teorisi, bir ülkenin komünizme teslim olması halinde, bölgedeki diğer ülkelerin de domino taşları gibi devrilerek komünizme boyun eğeceğini ifade etmektedir. Bu teorinin dayanağı ilk olarak 1950 yılında Amerikan Milli Güvenlik Konseyi'nin Hindişin'in komünizme kayması üzerine, Tayland ve Burma'nın da komünizm yönetimine gireceği şeklinde ifade edilmiştir.¹⁵ Ancak ABD'nin bu teorisinin Güneydoğu Asya'da tutmadığını söyleyebiliriz. Hindişin komünist rejime geçtiği zaman diğer bölge ülkeleri komünizme kaymamıştır.

ABD'nin uğraşlarına rağmen komünizm tehlikesi Güneydoğu Asya'da devam ediyordu. Bölgede komünizmin daha fazla toprak kazanmasını önlemek için 1954 yılında ABD önderliğinde İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda, Avustralya, Tayland, Filipinler ve Pakistan'ın katılımıyla SEATO (Southeast Asia Treaty Organization) kurulmuştur. Örgütün adı Güneydoğu Asya Antlaşması Örgütü olmasına rağmen sadece iki Güneydoğu Asya ülkesi üye olmuştur.¹⁶

SEATO'nun kurulmasından sonra Güney Vietnam'da referandum ile imparator Bao Dai yerine geçen Ngo Dinh Diem, Cenevre Antlaşması kararlarını reddetmiştir. Bunun temelinde yatan sebep, yapılacak olan bir seçimde komünistlerin daha yüksek oy alarak komünist rejimin kurulacağı düşüncesidir. Komünist aleyhtarı olan Diem,

¹⁴ İbrahim Çağrı Erkul, "Soğuk Savaş'ın Üç Büyük Kırılma Noktası: Kore, Vietnam ve Afganistan Savaşları, Savaşların Sonuçları, Günümüze ve Uluslararası İlişkilere Etkileri" (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2010), 66.

¹⁵ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 90-91.

¹⁶ Southeast Asia Treaty Organization (SEATO) 1954, Temmuz 23, 2017, <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/seato>.

ABD desteğini alarak referanduma giderek ülkenin güney bölgesini Güney Vietnam Cumhuriyeti, kendisini ise cumhurbaşkanı olarak ilan etmiştir.

Komünist dünyası da emperyalist ilerlemeler olarak görülen bu gelişmeler karşısında boş durmadı. Her fırsatta ABD'nin Cenevre Antlaşmasını ihlal ettiğini tüm dünyaya duyurmaya çalışıyorlardı. Ho Chi Minh, seçim yapılmasına engel olan Diem rejimine karşı Vietkong aracılığıyla gerilla mücadelesine başlamıştır.¹⁷

1.2.2. Kennedy Döneminde Vietnam

1961'de başkan olan Kennedy Vietnam'da yaşanan gelişmelere büyük önem vermiştir. Bu bölgede olası bir komünist zaferinin ABD ulusal çıkarları açısından kabul edilemeyeceğine inanıyordu.¹⁸ Bu bakımdan kendinden önceki başkanlar olan Truman ve Eisenhower'ın Vietnam politikalarını benimsemiş ve Diem'in Güney Vietnam yönetimini desteklemiştir.

Vietnam'ı ABD için tehlikeli bir bölge olmaktan uzak tutmaya çalışan Kennedy Güney'i ekonomik ve teknolojik olarak desteklemiş, bölgeyi kendi bünyesinde tutmaya gayret göstermiştir. Kennedy, Vietnam'a doğrudan müdahaleyi doğru bulmuyordu. Bu anlamda doğrudan müdahaleyi öneren Pentagon ve dolaylı müdahaleyi savunan Beyaz Saray arasında kalıyordu. Askeri danışman sayısını arttıran Kennedy, öncelikle Güney'e ekonomik ve teknolojik yardımlar yapılarak bu bölgedeki hayat standardının arttığını, tam tersine komünizmin hâkim olduğu Kuzey'in ise geri kalmış bir bölge olduğu imajını vererek komünist ve sosyalist karakterli fikirlerin yayılmasını önlemeye çalışmıştır. Bunun anlamı barışçıl yollarla hedeflere ulaşamadığı takdirde güç kullanımından geri durulmayacağıdır. Özellikle 1961 Küba Krizi'nden sonra ABD'de popüler hale gelen güçlü, cesur ve enerjik lider teması çerçevesinde, Vietnam'da sorunun çözümü için nükleer savaş dahil her türlü yola gidilebileceği gösterilmiştir.¹⁹ Nitekim Amerikan 7. filosu, komünistler tarafından tehdit edilen Güney Vietnam'da Amerikan Donanması harekete hazır hale getirilmiş, Vietnam'daki çete harbinin ciddi bir hal alması üzerine bu bölgeye atom harbi yapabilecek denizaltılar gönderilmiştir.

¹⁷ Erkul, "Soğuk Savaş'ın Üç Büyük Kırılma Noktası," 71.

¹⁸ Henry Kissinger, *Diplomasi*, çev. İbrahim H. Kurt (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1994), 622.

¹⁹ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 97.

Bölgede fiili olarak yer almadan, birtakım ekonomik ve askeri yardımlar ile istenilen sonucu almaya çalışan ABD, kendisine sadık olan ve radikal bir antikomünist olan Diem'i desteklemiştir. Amerika'nın Diem'den beklentisi 1956'da yapılması planlanan seçimlerin engellenerek Vietnam'ı kalıcı olarak ikiye ayrılmış bir ülke haline getirmektir. Sonrasında ise Amerikan desteği ile Güney gelişecek, komünist Kuzey'i de etkileyerek kendi bünyesine katacağı. Bu şekilde ABD bölgede güçlü bir kapitalist ülke yaratarak, komünist ülkeleri etkileyecek cazibe merkezi bir Vietnam haline getirecekti.

Ancak 1956'da seçimlerin yapılmaması üzerine Kuzey Vietnam, Güney Vietnam içinde gerilla faaliyetlerine başlamaya karar vermiştir. Vietnam milliyetçilerini ifade eden Vietminh, Vietnam komünistlerini ifade eden Vietkong'a dönüştürüldü ve Kuzey gerillaları artık bu isimle anılmaya başlandılar.²⁰

Amerikan basını Kuzey Vietnam'ın gerçeklerini ortaya koymaya çalışırken Güney'in sorunlarını ise gözden kaçırıyordu. Ordu ve çıkar grupları arasındaki anlaşmazlıklar had safhaya çıkmıştı. ABD yönetiminin de Diem rejiminden rahatsız olmaya başlaması neticesinde Güneydeki muhalif gruplar darbe girişiminde bulunmuşlardır.²¹ Albay Nguyen Van Thy idaresindeki paraşütçü birlikler tarafından gerçekleştirilen ihtilal kanlı çarpışmalara sahne olmuştur. Başkan Diem, bir çok bölgeye hakim konuma gelen asi birlikler tarafından sarayına hapsedilmiştir. İhtilali yapan Albay Thy, Başkan Diem'i diktatörlükle itham etmiştir. Ordu memleketi kurtarmak ve komünizme karşı mücadeleyi hızlandırmak için iktidarı ele almıştır. Diem, kendisine sadık birlikler tarafından bu girişimi engellemiş ancak ABD yönetimine karşı giderek artan bir şüphe beslemeye başlamıştır.²² Hükümet kuvvetlerinin asileri sindirmesi Güney Vietnam'da büyük coşkuyla kutlanmış, askeri birlikler bir geçit resmi düzenleyerek Başkan Diem'e sadakatlerini göstermişlerdir.

ABD'nin Vietnam bataklığına saplanması Kennedy'nin askeri danışmanı General Maxwell Taylor ve Dışişleri Bakanlığı Politika Planlama Dairesi Direktörü Walt Rostow'u Güney Vietnam'a göndermesiyle başlamıştır. Komünistler ile savaşmak için asker gönderilmesinin gerekip gerekmediği hususunda bir rapor hazırlayan Taylor ve Rostow, "Amerika, ancak başka türlü hareket etmek mümkün olmadığı takdirde Gü-

²⁰ Gürbüz, *age.*, 102.

²¹ Gürbüz, *age.*, 103.

²² Gürbüz, *age.*, 103.

ney Vietnam'a asker gönderecektir" demiştir.²³ Askeri olduğu kadar siyasi ve iktisadi bir mahiyeti olan bu rapora göre Vietnam'ın kurtarılabilmesi için hava destekli olarak 8.000 Amerikan askeri Vietnam'a gönderilmeliydi.²⁴ Ancak tarihte böyle bir sonuç alınan gerilla savaşı örneği yoktu. Malaya'da dışarıdan önemli bir yardım görmeyen ve yeni katılımlar için çok az imkânı olan 10.000 kişilik bir kuvveti yenebilmek için 80.000 İngiliz ve 150.000 kişilik Malayalı asker 13 yıl boyunca mücadele etmek zorunda kalmıştır.²⁵

1.2.2.1. Diem' in Sarayı Sallanıyor

Güney Vietnam 1954 Cenevre Anlaşmasıyla ayılmak zorunda kaldığı Kuzey Vietnam gibi çok fakir ve geri kalmış bir ülkeydi. 1955'de cumhuriyet ilan edilip Diem başkan seçildiğinde 14 milyon Vietnamlının refaha ve demokrasiye kavuşacağı ümit edilmişti. Fakat ümitler boşa çıktı. Diem kardeşlerini ve akrabalarını önemli devlet koltuklarına oturttu. Kendisi de tam bir diktatör kesildi.²⁶ Ülkesini demokratik olmayan kurallarla ve zorbalıkla yönetmiştir. Ülke yönetimi bir parti tarafından ya da Diem tarafından değil, hanedanlık gibi Diem'in kardeşleri ve yengesi Mme tarafından yönetiliyordu. Mme devletin ve hatta ordunun işlerine bile karışıyor, emirleri yerine getirilmediğinde cezalar yağdırıyordu.²⁷

Kuzey Vietnam, Güney'in bu durumundan Çin'in de yardımıyla faydalanmaya başladı. Vietkong ile gerilla savaşına başlayan Kuzey, yavaş yavaş Güney'in topraklarını ele geçirmeye başlamıştı. Hal böyle olunca ABD, Güney'e olan yardımlarını sıklaştırdı. Ancak yapılan yardımın büyük çoğunluğu askeri harcamalar için kullanılıyordu. Diem ve kardeşleri ceplerini doldururken halk birkaç yol, fabrika ve baraj hariç bu yardımlardan bir hayır görmemiştir.

Güney Vietnam'da Amerikan askeri rolü ne kadar genişlediyse Amerika'nın politik reform baskısı da o derece artmıştır. Kennedy Yönetimi Hindin'de hem politik reform hem de askeri zafer peşinde olmanın bir kısır döngü yarattığı çıkmazını tespit etmiştir. Gerilla birliklerinin geniş sınırlar içinde savaşın yoğunluğunu belirleyecek

²³ *Milliyet*, Ekim 16, 1961.

²⁴ Erkul, "Soğuk Savaş'ın Üç Büyük Kırılma Noktası," 74.

²⁵ Kissinger, *Diplomasi*, 631.

²⁶ Sami Kohen, "Siyaset Dünyasında," *Milliyet*, Mart 08, 1962.

²⁷ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 104.

durumda olması, reformların gerçekleştirilmesi hızından tamamen bağımsızdı.²⁸ ABD askerleri Güney’de savaştırmaktadır ancak Kennedy’nin sınırlı olan bu ABD müdahalesini daha ileri götürmeyi göze alma ihtimali düşük olsa da Amerikan Deniz ve Hava Kuvvetleri tarafından desteklenmekte olan Amerikan askerleri Güney Vietnam’ın Kuzey Vietnam ile olan hudut kesimlerinde göğüs göğüse savaştırmaktaydı. Komünistlere karşı yapılan çarpışmalar Amerikan subayları komutası altında Amerikan askeri tarafından yapılmaktaydı. Çünkü Güney Vietnamlılar komünistlere karşı koyacak güçte değillerdi ve gerekirse Amerikan askerlerinin Güney Vietnam’ın komünistlerin eline geçmemesi için Kuzey’e karşı bile harekete geçme ihtimali vardı.

Komünistlerin Güney Vietnam’a karşı giriştikleri mücadele bir ideoloji mücadelesi değildir. Peiping ve Hanoi’deki komünist idareler için yaşayabilmek, ilk önce Güney Vietnam ve sonra da diğer Güneydoğu Asya ülkelerinin daha ileri ekonomik ve özellikle zirai durumlarından yararlanmaktan daha hayati bir mesele haline gelmiştir. Amerikan askerlerinin Kuzey ve Güney Vietnamlılar arasındaki çarpışmalara fiilen iştirak etmesi savaşın kazanılmasını garanti etmemekte, aksine bu müdahale komünistlerin mücadele gücünü arttırmaktadır.

ABD işlerin bu şekilde gidemeyeceği hususunda Diem’i uyarıyor ve derhal sosyal ve ekonomik reformlar yapılarak halk ve yönetim arasındaki uçurumun giderilmesi hususunda Diem’e baskı yapıyordu. Ancak Diem ABD’nin bu taleplerini kulak arkası ederek yine kendi bildiğini okuyordu. 1962’nin sonlarına doğru Vietnam’ı ziyaret eden Senatör Mansfield, Diem hükümetinin “sorumlu ve uyumlu hükümet imajından gittikçe uzaklaştığı” kanısına varmıştır. Nitekim Mekong Deltası’ndaki Komünist mevzilerini bombalamak için göreve çıkan Güney’e ait iki savaş uçağı hedef değiştirerek Diem’in sarayını bombalamıştır. Diem sarayını bombalayan askerlerin ertesi gün yakalandığı, meselenin bu iki asi pilot tarafından çıkarıldığı hükümet yetkililerince belirtilmiştir.

Güney Vietnam, 1954 Cenevre Anlaşması’yla ayrılmak zorunda kaldığı Kuzey Vietnam gibi çok fakir ve geri kalmış bir ülkedir. 1955’de cumhuriyet ilan edildiği ve Diem Başkan seçildiği zaman 14 milyon Vietnamlının kalkınacağı ve demokrasiye kavuşacağı ümit edilmişti. Fakat umutlar boşa çıkmış, Diem, kardeşlerini ve akrabala-

²⁸ Kissinger, *Diplomasi*, 632.

rını önemli devlet kademelerine getirmiş, kendisi de tam bir diktatör kesilmiştir. Yetkilerini milletini ortaçağ yaşayışından kurtarmak için kullanması beklenen Diem, tam aksine saray ile halk arasındaki uçurumu büyütüştür. Kuzey Vietnam'daki komünist yönetim bu durumdan faydalanmakta gecikmemiş, Çin'in de yardımıyla Güney'e karşı çete-gerilla savaşı ve sızma faaliyetleri başlatarak Diem topraklarını yavaş yavaş ele geçirmeye başlamışlardır. Batıyı endişelendiren bu durum karşısında ABD bu duruma engel olmak için derhal Saygon hükümetine mali ve askeri yardımda bulunmuştur. ABD, Diem'in politikalarını uygun bulmuyor ancak ona yardım etmekten başka çaresi de bulunmuyordu.

Mevcut şartlar ABD'yi halkın istemediği bir lideri desteklemeye mecbur bırakıyordu. Diem'e karşı uçakla yapılan suikast teşebbüsü son bir ikaz olarak kabul edilmeliydi. Zira ülkeyi asıl tehdit eden tehlike komünistlerden daha çok sarayın politikaları olmuştur.

ABD yönetimi bir yandan da Güneydoğu Asya'da komünist tehdidine karşı önlemler almaya devam ediyordu. Laos'ta çıkan gerginlik neticesinde ABD 7. Filosu önce Siyam Körfezi'ne (Tayland), ardından Güney Vietnam sahiline gitmiştir.

ABD milletlerarası komünizm tarafından yutulmasını önlemek için 14.000 asker bulundurup, günlük 1,5 milyon dolar harcama yaptığı Güney Vietnam'ın başında Diem buldukça savaşı kazanamayacağına gittikçe inanmaya başlamıştır. 1954'de akdedilen Cenevre Konferansında eski bir Fransız sömürgesi olan Vietnam 17. paralelden ikiye bölünmüş, Kızıl Çin ile hemhudut olan komünist bir devlet olan Kuzey Vietnam kurulmuştur. Güney Vietnam ise hür dünya saflarını seçmiştir. Fakat milletlerarası komünizm Güney Vietnam'ı da ilhak etmeye çalışmıştır. Özellikle Moskova ve Pekin yönetimleri güney kesimdeki komünistleri desteklemiş ve teşkilatlandırmıştır. Laos ve Kuzey Vietnam'dan özel eğitilmiş komünistleri Güney Vietnam'a sızdırmıştır.

ABD 1961 yılında her ne pahasına olursa olsun stratejik değeri muazzam olan Güney Vietnam'ı komünizmden kurtarmaya karar vermiş, kazandığı takdirde ham madde ambarı Güney Vietnam hür dünya saflarında kalacak ve komünizmden kurtulacaktı.

Asıl tehlikenin maddi ve manevi olarak Pekin ve Moskova tarafından desteklenen Kuzey Vietnam gerillalarının olmadığını, 30.000 kadar siyasi hasmını hapse attırılmış

olan ve 14 milyonluk nüfusun %80'i Budist olan bir toplumda Budistlere vicdan hürriyeti tanınamış olan Diem'in olduğu anlaşılmaktadır.

Mevkiini borçlu olduğu Amerikalılarla da bozuşması Diem'i büsbütün zayıflatmış ve yıpratmıştır. Böyle bir zamanda Diem, yönetimine karşı yapılan silahlı ayaklanmalarla ilgili duruşmalarda elebaşlarını ağır cezalara çarptırmıştır. GÜdülen maksat hükümet darbesi yoluyla ve özellikle Budistler ihtilafında Amerika'ya, Güney Vietnam'ın iç işlerine karışmaktan çekinmeyi tavsiye etmektir. Diem'in ABD'ye bu şekilde rahatça kafa tutabilmesi Amerika'nın Güney Vietnam macerasının dönüşünün olmadığına inanmasından kaynaklanmaktadır.

Diem'in yönetime geldikten sonra yapmış olduğu ilk işlerden biri toplumda önemli bir yeri olan Budizm'i kontrol altına almaktır. Dindar bir Katolik olan Diem'in modernleşme çabasıyla ya da komünizm karşıtlığı içgüdüleriyle yapmış olduğu işler halk arasında hoş karşılanmıyordu. Budistlerin özel günlerindeki kutlamalara izin vermeyerek halk içindeki Diem nefreti yayılmaya başlamıştır. Yaşlı Budist Çik Kuang Duk, Diem'i protesto etmek için üzerine benzin dökerek kendini yakmıştır.²⁹ Türk basınında Budistlere yapılan baskı ve bu baskılara karşı yapılan protesto ve intihar eylemlerine geniş yer verilmiştir.

Diem'in Budistlerin ibadetlerinde serbest bırakılacağı yönünde teminat vermesine rağmen, hükümetin yine baskıcı davranması nedeniyle Saygon'da iki büyük Budist protestosu yapılmıştır. Budist birliği merkezinde yapılan gösterilerde 200 Budist rahip ve rahibenin tutuklanması mevcut durum içinde hükümet ile Budist birliği arasında bir diyalog imkânını ortadan kaldırmıştır.

Diem hükümeti Budist liderlerin gizli komünistler ve komünizm sempatanları olduğunu ileri sürerek, memleketi karanlığa sürüklemek isteyenler tarafından desteklendiklerini düşünmekteydi. Bütün bunlara rağmen Budistler 5000 kişilik bir gösteri yaparak din hürriyetini hiç sayan Diem hükümetine karşı mücadelelerini devam ettirmişlerdir.

Budist keşişlerin hükümeti protesto etmek için birbirlerinin peşi sıra dramatik tarzda intihar etmeleri dünyanın dikkatini Güney Vietnam'a çevirmiştir. Bir hükümet

²⁹ *Milliyet*, Temmuz 01, 1963.

darbesinin patlak vermesi ve hatta başarıya ulaşması için tüm şartların mevcut olduğu görülmektedir. Tek eksik olan şey kitleleri peşinden sürükleyecek nitelikte bir liderdir.

Güney Vietnam'da halk zaten komünistler ve komünist olmayanlar şeklinde bölünmüştü. Şimdi de komünist olmayanlar, Budistler ve Katolikler şeklinde iki yarı düşman grup olarak bölünmüşlerdir. Budist – Katolik düşmanlığı yeni bir durum değildir. Budistler Katolikleri, Fransızların Vietnam'ı işgal etmesini mümkün kılan bir kışkaç olarak suçlamaktaydılar. Avrupalı misyonerler tarafından aşılmasından bu yana Budistler ve Katolikler arasında kanlı ve ilkel tipte din kavgaları hep olmuştur. Ancak bunlar genel olarak münferit hadiseler olmaktan öte geçmemiştir. İlk defa hızla yayılarak tüm ülkeyi kapsayan bir hal almıştır.

14 milyonun 1,5 milyonluk kısmı Katolik, kalan kısmın büyük çoğunluğunun Budist olmasına karşın para ve siyasi iktidar Katoliklerin elindeydi. Budistler, kendisi ve ailesi Katolik olan Diem'in Budistlere baskı ve işkence yaptığını, vicdan hürriyeti tanımadığını ve haklarını hiçe saydığını söyleyerek din ayrımı yaptığını ileri sürmüşlerdir.

Hue şehrinde Diem askerlerinin 9 Budist protestocusunu öldürmesiyle başlayan Budist-Katolik savaşı, Budistlerin Diem yönetimine karşı protesto kampanyası etkiyle devam etmiştir. Diem yönetiminin Budistlerden özür dilemesi, toplanma hürriyeti, Budist bayrağını dalgalandırabilme hakkı ve Güney Vietnam ordusunda Budist keşiflere dini görevler verilmesi talepleri karşılanırsa protesto kampanyasının biteceğini söylemişlerdir.

Aslında Budistlerin amacı Diem idaresinin devrilmesiydi. Diem yönetimine karşı başlatılan protesto kampanyası başlangıçtaki dini mahiyetini kaybetmiş, siyasi bir kimliğe bürünmüştür. Diem'e karşı olan diğer muhalifler de Budist kampanyasına sempati beslemişlerdir. Diem yönetiminin Güney Vietnam için hayati derecede önemli olan siyasi, sosyal ve ekonomik reformları yapmaması ülkeyi kargaşaya sürüklemiştir.

Budistler meselesi ABD'nin Diem hükümetine karşı tutumunu sertleştirmişti. Arası açılan her iki yönetim arasındaki durum endişe verici bir hal almıştı. Saygon'a Henry Cabot Lodge'un büyükelçi olarak tayin olması Washington'un Güney Vietnam'a karşı tavrını sertleştireceğinin bir göstergesiydi. Budist liderler açısından ise

ABD'nin tavrının Güney Vietnam hükümetinin suç ortağı olup olmadığı hususunda bir karara varabilmelerine yardımcı olacaktır.

Hal böyle iken ülkede ve Amerikan yönetiminde Diem karşıtlığı had safhaya çıkmıştı. Büyükelçi Henry Cabot Lodge, Nhu'nun görevden alınmasını ve bu reddedilirse Birleşik Devletler'in "Diem'in kendisinin korunamaması olasılığını" kabul etmek zorunda kalacağını bildirmiştir.³⁰ Amerikan CIA teşkilatının Diem'i devirmek için komplo hazırlığı içinde olduğu yalanlansa da, CIA Diem'e karşı darbe senaryoları hazırlıyordu.³¹ Başkan Kennedy, Diem hükümetinin son 2 ay içinde halk ile temasını kaybettiğini, halkın desteğini kazanmak için büyük gayretler göstermedikçe bu savaşın kazanılmasının şüpheli olduğunu ifade etmiştir.

Başkan Kennedy, Diem karşıtlığını arttırmak için ilk olarak Güney Vietnam'a olan askeri ve teknik yardımı kesmeyi düşünmüş ancak bu sadece Kuzey Vietnam'ın işine yarayacağından bu kararından vazgeçti. Amerikan desteği ile Güney Vietnam ordusu içindeki generaller cesaretlerini toplayarak 02.11.1963'de ihtilal yaparak Diem ve kardeşlerini katletmişlerdir. 14 general ve 10 albaydan oluşan İhtilal Komitesince yürütülen isyanın hedefi olarak gösterilen Diem "diktatör" olarak nitelendirilmiştir. Bir bakıma ülke 9 yıldır ıstırap çektiren ağır hasta bir rejimden kurtarılmıştır.

Güney Vietnam'da Diem yönetimi son bulduktan birkaç gün sonra ihtilalin bir numaralı adamı olarak öne çıkan "Koca Dinh" lakaplı Tümgeneral Ton That Dinh, Diem rejiminin kendisine üç defa ihanet ettiğini belirtmiş, "Diem, yengesini feda etmiyor diye biz memleketi feda edemedik ifadelerini kullanmıştır.³² Kaçınılmaz hale gelen ihtilalden sonra önemli olan mesele ise anarşinin önlenmesi ve birliğin sağlanmasıdır.

Beklenen bir ihtilal olarak görülen Diem rejiminin yıkılması olayı 3 yıldan beri ağır aksak olarak ilerleyen bir yönetimin yaşatılabilmesi için gerekli olan esaslı bir ameliyat niteliğindedir. Bunun yanı sıra birkaç Budist rahibin sokak ortasından kendini diri diri yakması ve hükümet kuvvetlerinin tapınaklara hücum etmesinin bardağı taşıran son damla olmuştur. Ayrıca Budizm meselesi yani dini faktör darbe için ortamı daha müsait hale getirmiştir.

³⁰ Kissinger, *Diplomasi*, 634.

³¹ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 112.

³² *Hürriyet*, Kasım 09, 1963.

Diem'in devrilmesinden 3 hafta sonra da Başkan Kennedy uğradığı bir suikast sonucu öldürülmüştür.

1.2.2.2. Güney Vietnam'da Buhran

Bir yılda üç ihtilal geçiren Güney Vietnam büyük buhran içindeydi. Artık hiç kimsenin hiç kimseye güveni kalmamıştı. Neredeyse devlet idaresi, makineli tüfeklerin adam avladığı bir köşe kapmaca oyunu haline gelmişti. Nitekim General Khan ihtilali bastırarak idareyi eline almıştır.

Kuzeyden komünist tehlikesi altında bulunan Güney Vietnam'da, Diem'in devrilmesinden sonra ikinci kez darbe yaparak başa geçen Khan, tüm yetkileri elinde toplayarak diktatör konumuna geçmiştir. Bir yandan Fransızlardan miras kalan Katolik-Budist çekişmesi, diğer yandan demokrasi talebiyle sokağa dökülen üniversitelilerin yaptığı gösteriler neticesinde Güney Vietnam büyük bir buhran içine girmiştir. Öğrencilerin istediği demokrasi talebi kolay değilse bile, Diem zamanının kalıntıları olan Katoliklerin temizlenmesini isteyen Budistlerin taleplerini yerine getirmek imkânsızdı. Komünistler ise hem öğrencilerin hem de Budistlerin arasına karışarak anarşinin yaratılmasında rol oynamışlardır.

Khan bu durumlar karşısında yumuşak bir tavır sergilemiş ve istifa etmiştir. Bu istifa üzerine iktidar Budistlerin desteklediği Min, Khiem ve özellikle ABD'nin desteklediği Katolik olan Khan'dan oluşan üçlü bir cuntaya intikal etmiştir. ABD Khan'ı tekrar başbakan yapmayı tasarlamışsa da Khan kabinesinde Başbakan Yardımcısı ve Maliye Bakanı olarak görev yapan Ohnh geçmiştir.

Güney Vietnam'daki olaylar göstermiştir ki, az gelişmiş ülkelerde zemberek bir kere boşaldıktan sonra, onu tekrar kurup işletmek çok mümkün olmamaktadır. Her yeni darbe ya da darbe girişimi yeni bir hükümet zaafını ortaya çıkarmakta, bu da komünizmin gelişmesi için müthiş bir zemin hazırlamaktadır.

Güney Vietnam'daki bu karışıklıklar komünistlere büyük fırsatlar sunmuştur. Artık kimse komünistlere karşı askeri bir zaferden bahsedemez olmuştur. Hatta 1945'den 1954'e kadar burada komünistlere karşı savaşan Fransa, Güney Vietnam'ın Kuzey ile

Ho Chi Minh önderliğinde birleşmesi fikrini ortaya atmıştır. Durum gösteriyor ki Vietnam meselesi ABD için bile kaldırılması zor bir yük haline gelmiştir. Vietnam tedavi edilmesi zor, hastalıklı bir ülke durumuna gelmiştir.

1.2.3. Johnson Döneminde Vietnam

Amerikan dış politikasında Kennedy döneminde ağırlığı kesin olarak hissedilen prestij unsuru Yeni Başkan Johnson döneminde de artarak devam etmiştir.³³ Savunma Bakanı McNamara, Johnson'a Güney Vietnam'da işlerin iyi gitmediğini, kırsal alanların %40'ının Vietkong'un eline geçtiğini³⁴ ve güvenlik sorununu çözmek için askeri müdahalenin büyük ölçüde artırılması yönünde raporunu iletmıştır. Johnson ise savaşa katılmaktan ziyade, demokrat olmayan Saygon yönetimini terk etmekten çekiniyordu.³⁵

Johnson' un Kennedy Yönetimi'nden devraldığı danışmanlarından hiçbirisi ona Vietnam ile ilgiyi kesme konusunda hiçbir öneride bulunmamışlardı. Nitekim görevine yeni başlamış bir başkan için kendinden önceki saygı duyulan başkanın politikasını tersine çevirmesi çok zordu. 1965'deki başkanlık konuşmasında "Amerikalıların hayatları, çok az tanıdığımız ülkelerde sona erecek ve hazinesi tükenecek ise, o zaman bu, inancımızın ve ebedi anayasamızın istediği bir bedeldir"³⁶ ifadesi yeni yönetimin dış politika tutumunu göstermiştir. Johnson dönemi Vietnam Savaşı içerisindeki hayati derecede önemli olan bir dönemi ifade etmektedir. Pasif savaşı genişleterek Vietnam'ı bir Amerikan Savaşı haline getirmiştir.

Güney Vietnam' da darbe sonrası başa geçen Nguyen Khan, Amerikan karşıtı bir politika izlemiştir. 1964 yılı Ağustos ayında Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 34 ülkeden yardım talebinde bulunmuştur. Başbakan İnönü'ye gönderilen mektupta "Vietnam'da hür insanların temel haklarına saygı gösterilmesini sağlama maksadı için Türk hükümetinin mümkün ve muvafık göreceği her türlü yardımı talep etmiştir."³⁷

³³ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 115.

³⁴ Gürbüz, *age.*, 121.

³⁵ Kissinger, *Diplomasi*, 635.

³⁶ Kissinger, *age.*, 602.

³⁷ *Milliyet*, Ağustos 07, 1964.

Bu istikrarsızlık ortamında darbeler birbiri ardına devam etmiştir. Nihayetinde 1964 Ağustos’unda “Genç Türkler”³⁸ iktidar boşluğunu doldurmaya çalıştı. 1965 Haziranında Nguyen Cao Ky ve General Nguyen Van Theiu Genç Türkler adı altında Başbakan Quat’a karşı askeri bir darbede bulundular.

Diem sonrası kurulan yeni yönetim Amerikan yardımlarıyla birlikte Kuzeye karşı operasyonlara girişti. Tonkin körfezinde konuşlanmış olan Amerikan savaş gemilerindeki radarlar Kuzeyle ilgili her türlü istihbaratı sağlıyordu.

1.2.3.1. Tonkin Körfezi Olayı

1964 Ağustos’unda Tonkin körfezinde normal devriye seferini yapan Amerikan savaş gemileri Maddox ve Turner Joy’a Kuzey Vietnam hücum botları ile yapıldığı iddia edilen saldırı neticesinde ABD Kuzey Vietnam’ı bombalamaya başlamıştır. Civarında bulunan Amerikan uçak gemisi ve diğer savaş gemileri Maddox’un yardımına giderek hücum botları üzerine ateş açmışlardır.

Dünyada büyük bir heyecan yaratan olay ile birlikte ABD, Güney Asya’da yığınak yapmaya başlamıştır. Başkan Johnson’un talimatıyla misilleme harekâtına girilmiş ve ABD savaş uçaklarından kalkan uçaklar 25 komünist hücum botu ve 14 akaryakıt deposunu imha etmişlerdir.

Johnson Yönetimi’nin Tonkin Körfezi vakasında Amerikan halkına doğruyu söyleyip söylemediği konusu Vietnam savaşı tartışmalarının bir parçası haline gelmiştir. Seçim kampanyaları kapsamında yaptığı konuşmalarda Amerika’yı böyle bir savaşın içine sokmayacağını söyleyen Johnson, söylediklerinin tam tersine senatodan oy birliği ile çıkan Tonkin Körfezi Kararı ile Kuzey Vietnam’a “Rolling Thunder” denilen bombardımana başlamıştır.

Tonkin olayından sonra Vietnam politikası beğenilmeyen ve halk desteği az olan Johnson’ın, ABD’ye yapılan bir saldırı sonucu misilleme amacıyla Kuzey Vietnam’ı

³⁸ Genç Türkler Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde kurulan ilk ve tek muhalefet hareketinin adı idi. Genç Türkler zamanla İttihat ve Terakki teşkilatını kurarak darbeyle devlet yönetimine giden yolu da açmıştır. Genç Türklerin Türkiye’de tutunamaması üzerine Avrupa’nın belli başlı merkezlerinde Osmanlı yönetimine karşı sürdürmüş oldukları muhalefet Avrupa’nın olduğu kadar Doğu’nun da ilgisini çekmiştir. Doğuda hürriyet mücadelesi içindeki ülkelerde yahut mevcut yönetime karşı mücadele veren muhalif gruplar arasında Genç Türkler örneği oldukça yaygındı. (Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 122-123.)

bombalama kararı halk kitleleri tarafından büyük destek görmüştür. Özellikle seçim zamanı atılan bu adım Johnson'ın seçimleri net bir şekilde kazanmasını sağlamıştır. Ancak bu olayın 1995 yılında zamanın Savunma Bakanı Robert McNamara'nın Amerikan savaş gemilerine herhangi bir saldırının yapılmadığını açıklamasıyla tamamen bir komplo olduğu ortaya çıkmıştır.

Johnson savaşmakla ilgili sebeplerini ahlaki değerlere dayandırmış, bütün ülkelerin kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahip olduklarını söylemiştir. Tonkin olayından sonra Amerika Vietnam'daki asker sayısını giderek artan bir oranda arttırmaya başlamıştır. Öyle ki 1969 senesinde Vietnam'daki ABD askeri sayısı 500 bin üzerine çıkmıştır. Bunda Johnson'un danışmanlarının da etkisi büyüktür. Johnson'un başkanlık seçilerini kazanmasından sonraki süreçte yapılan kamuoyu yoklamalarında halkın %60'ı Johnson'un asker gönderme kararını destekliyordu.

Tonkin Körfezi olayından sonra ABD'nin Kuzey Vietnam'ı bombalamaya başlamasının ardından Çin'in tepkisi beklenildiği gibi Güney Vietnam'a karşı bir misilleme olmamıştır. Ancak, Vietkong çetelerinin faaliyetlerinin hızlanması şeklinde kendini göstermiştir. Bununla birlikte Diem rejiminden sonraki darbeler neticesinde iç durumda istikrarsızlık artmıştır.

Başkan Johnson eski Saygon Büyükelçisi Lodge'u Avrupa'ya yollamış, Fransız idarecileri ve NATO Daimi Konseyi ile temas ederek ABD'nin Vietnam hakkındaki görüşünü bildirmesini istemiş ve müttefiklerinden kendisine Vietnam Savaşı'nda daha fazla yardımcı olmalarını talep etmiştir. Fransa Vietnam meselesinin askeri hareketlerle çözülemeyeceği kanısında olduğundan soruna politik bir çözüm bulunması gerektiği yönünde fikir ileri sürmüştür. Fransızlar bunu 1954'e kadar bu ülkede on yıllık tecrübelerine dayanarak söylemektedirler. Fransa şu anda Vietnam'da bulunan ABD'li asker sayısının on katı Fransız askeri ile Ho Chi Minh'i yenememiş ve Dien Bien Phu yenilgisiyle Vietnam'dan çekilmiştir. Kendilerinin başarılı olamadıkları bir girişimde ABD'nin hiç başarılı olamayacağını iddia etmişlerdir. Diğer ortaklar da ABD'nin çağrısına olumlu cevap vermemişlerdir. Ekonomik ve teknik anlamda yardıma hazır olsalar bile hiç bir NATO müttefiki asker yollamaya yanaşmamıştır. Esas olarak Güneydoğu Asya, NATO'nun değil işlemez bir halde bulunan SEATO'nun alanı içindedir. ABD bu ağır şartlar altında bulunduğu yardım çağrısına beklediği cevabı bulamadığı için daha önce reddettiği konferans tekliflerini kabul etmeye daha sıcak bakmaya baş-

lamıştır. Başkan Johnson'un seçimlerden önce konferans teklifini kabul etmesi çok olası görünmese de daha ileri ki bir zamanda mevcut olduğu pozisyondan daha zayıf bir halde konferans teklifini kabul etmeye razı olmak zorunda kalması muhtemeldir.

Johnson da Kennedy gibi domino teorisine bağlı bir yönetim sergilemiştir. O da Güney Vietnam'ın düşmesi halinde bunu Laos ve Kamboçya'nın izleyeceğini düşünüyordu. Nitekim öyle de olmuştur.³⁹

1.2.3.2. Rolling Thunder (Yuvarlanan Şimşek)

Tonkin Körfezi olayından sonra Amerikan yönetiminin savaşa aktif olarak başlama isteği ile birlikte Pleiku'da Amerikan danışmanlarına yapılan saldırı sonucu Başkan Johnson "Rolling Thunder" olarak bilinen sistematik bombardımana başlamıştır. En az kayıp ile ve en fazla kazanç sağlayarak bu işten çıkmayı planlayan Amerika, hava kuvvetleri alanında askeri gelişmişliğini sonuna kadar kullanmıştır. Özellikle 2. Dünya Savaşı'nda savaşan taraflar karşılıklı olarak hava güçlerini kullanmışlardır. Hava saldırıları ile düşmanın en önemli bölgelerine kadar gidilebiliyor, ağır zayıtlar verdirilebiliyordu.

Vietnam Savaşı'na bakıldığında 3 yıl boyunca süren bombardımana rağmen Amerika amacına ulaşmakta başarısız oldu diyebiliriz. Çünkü sistematik bombalama tekniği doğası gereği daha çok düzenli ordulara ve gelişmiş uluslara karşı etkili olmaktadır. Vietnam' da bombardımanın hedefi olabilecek ne endüstrilemiş bir bölge, ne hayati öneme sahip bir mahfuz bir bölge, ne de mekanize ordular vardı. Aslında ABD Vietnam'da boş dağ, tarla ve vadileri bombalamaktan başka bir şey yapmamıştır. Amerika savaşa hava kuvvetleri avantajı ile başladığını düşünürken aslında bu durum bir dezavantaj oluşturuyordu. Vietnam'da savaşmanın şartlarını tam anlayamayan Amerika hayal kırıklığına uğramıştır.

1965 yılında başlayan bombardımanda Kuzey'e 25.000 sorti yapılmış, 63.000 ton bomba atılmıştır. 1967'ye gelindiğinde sorti sayısı 108.000, atılan bomba miktarı ise 226.000'e çıkmıştır. Bu rakamlar 2. Dünya Savaşı boyunca tüm Avrupa'ya atılan bombaların toplamından fazladır.⁴⁰ Öyle ki halk artık yanı başlarında patlayan bomba-

³⁹ Neale, *Amerikan Savaşı Vietnam 1960 – 1975*, 76.

⁴⁰ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 136.

lara aldırış etmeden yemek yemeye devam edebiliyordu. Vietnam'ı idare edenlerin çoğunun halktan daha çok kendini düşünerek hareket etmesi, fakir, başıboş, ve gerçek dostlarının kim olduğunu kestiremeyen bir millet ortaya çıkarmıştır. Kuzey Vietnam ve Vietkong kuvvetlerine karşı savaşlarında, Amerikalıları da kendi saflarında çarpışır halde gören bu halkın pek çok sorunu vardı.

Yirmi yıldır önce Fransızlarla ve daha sonra da komünistlerle savaş halinde olan halk, savaştan bıkmış bir halde, yanı başlarında patlayan top seslerine ve hükümet kuvvetleri ile köyleri basan Vietkong çeteleri arasında çatışmalara aldırış etmeden normal hayatlarına hayret verici bir soğukkanlılıkla devam edebiliyordu. İki milyon nüfusu olan Saygon şehri, amansız bir savaşa sahne olan ülkenin başkenti değildi sanki.

Saygon'da herhangi bir sivil savunma tedbiri alınmamıştı. Savaşta propaganda veya halkın cesaretini arttırmak için kullanılan sözler, sloganlar da yoktu. Halk radyoda Aznavour veya Nat King dinliyordu. Bu durum karşısında Vietnamlıların tehlikeyi ciddiye almadıkları, savaşmak istemedikleri soruları akıllara geliyordu. Bu sorulara karşı hiçbir diplomatik gözlemci net bir cevap verememiştir. Çünkü Vietnam milleti, çeşitli din ve mezheplere, çeşitli sosyal sınıflara mensup, her şeyden önce kendi bölgelerine bağlı, ayrı mizaçlı ve zihniyetli 15 milyon kişiden oluşan bir topluluktur. Savaş hakkındaki görüşler topluluğu teşkil eden unsurların niteliklerine göre değişiyordu.

Savaşı ciddiye alan, Vietkong'a karşı sonuna kadar mücadele devam etmeli diyen, Amerika'nın askeri müdahalesini destekleyen başlıca grup, azınlıkta bulunan Katoliklerdi. Ordunun başındaki generallerin çoğu Katolik'ti. Katolikler, Komünistlerin Güney Vietnam'a hâkim olmaları halinde, kendileri için artık hayat hakkı kalmayacağı noktasından hareket ediyorlardı.

Budistlerin topyekün Katoliklerin aksini düşündüğünü, savaşmak istemediklerini söylemek şüphesiz hatadır. Budist rahipler dahi, savaş ve barış konusunda aynı kanıda değillerdi. Bazısı ne olursa olsun savaşa son verilmesi ve Vietkong ile anlaşmaya varılmasına taraftar, bir kısmı ise Vietkong'a asla boyun eğilmemesi gerektiği kanaatindeydi.

Merkez bölgesinde köyü yakılıp Saygon'a sığınan Vietnamlı elbette savaşın bitmesini istiyordu; Amerikan uçaklarını Vietkong' u kovalarken kendi bahçesini de

bombalamasından şikâyet ediyordu. Buna mukabil, Saygon'da Amerikalıların gelmesiyle işleri birden bire açılan birçok lokantacı, otelci, barcı ve dükkân sahibinin hiçte böyle bir şikâyeti yoktu. Askerlik çağına gelen genç, cepheye sevk edileceği korkusu ile katiyen savaştan yana değildi. Saygon asker kaçakları ile dolmuştu, ancak her nedense bunları toplamak için en ufak gayret de sarf edilmiyordu.

Görüldüğü gibi çeşitli insanların bu acayip savaş hakkındaki görüşü farklıydı. Genelleştirme yapmak gerekirse;

1)Halkın büyük kısmı savaşa karşı ilgisizdi.

2)Amerika'nın müdahalesinden sonra, Vietnamlıların çoğu bu savaşı kendi öz mücadelesinden ziyade, Amerika'nın komünistlerle bir çatışması olarak görüyordu.

3)Çoğunluk bu savaşın bitmesini istiyordu. Ama nasıl bilemiyordu. Son zamanlarda Vietkong ile anlaşılacak daha tarafsız bir hükümet kurulmasını isteyenler çoğalmıştı. Vietkong şimdilik tam olarak Komünizmi değil, fakat barışı ele aldığı için, birçok Güney Vietnamlı "barış mümkündür" diyordu.

4)Çoğunluk komünizme karşıydı. Fakat son yıllarda Saygon'da doğru dürüst bir lider ve hükümet olmadığı için, halkın çoğu savunulacak büyük bir koz görmüyordu. Hele generallerin şahsi rekabet ve mücadeleleri, birçok kimsenin şevkini büsbütün kırmıştı.

Bütün bunlara, Vietkong'un, bastırılması çok güç, başarılı gerilla metotlarına başvurduğunu, bu gidişle savaşın daha uzun zaman devam edeceği ve Vietnam'ın belki de milletlerarası bir harbe sahne olabileceği endişesini katmak gerekiyordu. Güney Vietnam halkının bu savaş hakkındaki görüşü ve tepkisi olumsuzdu.

Amerika'nın Kuzey Vietnam'a karşı başlattığı hava harekâtı düşmanın savaş yeteneğini zayıflatmaktan ziyade, ona ne kadar zarar verildiğini noktasında yoğunlaşıyordu. Başkan'a sürekli olarak ne kadar köprü kaç tane araç yok edildiği rapor ediliyordu. Bombardıman boyunca Kuzey'e 643.000 ton bomba atılmış, petrol depolama kapasitesinin %65'i, elektrik üretiminin %59'u, köprülerin %55'i ve 9821 araç ve 1966 demiryolu vagonu tahrip edilmiştir.⁴¹

⁴¹ Gürbüz, *age.*, 139.

ABD'nin Vietnam Savaşı'nı tırmandırmasında Sovyet ve Çin'in büyük etkisi olmuştur. Amerika için Çin'in yapabileceklerini ve ABD için nasıl bir tehlike arz edebileceğini kestirmek zordu. Sovyetler ise nispeten anlaşması daha kolay bir faktördü. 1968 itibarıyla Kuzeye yapılan Sovyet ve Çin yardımları 1 milyar dolara kadar ulaşmıştır. Hatta Sovyetleri'in Hanoi'ye kurmuş olduğu hava savunma sistemleri neticesinde Hanoi dünyanın en iyi korunan şehri haline gelmişti.⁴² ABD tarafından yapılan hava saldırılarında büyük çarpışmalar yaşanıyordu. Rus yapımı Mig uçakları tarafından birçok ABD helikopteri ve F-105 savaş uçağı düşürülmüştü. Başkan Johnson Amerika'nın Kuzey Vietnam'a misilleme hareketine hız vereceğini söylemiştir.

Sovyet yapımı Mig savaş uçaklarının Vietnam savaş sahnesine girmesi burada tehlikeli gelişmelerin yaşanacağını göstermekteydi. ABD uçaklarının başkent Hanoi'nin 100 km güneyine kadar tırmanması, ABD'nin ilk defa askeri olmayan bir hedefi bombalaması, Kuzey Vietnam'ın ilk defa Mig savaş uçaklarını kullanması ve ABD'nin Güney Vietnam'a birkaç bin muharip⁴³ asker daha göndereceğini açıklaması⁴⁴ bu durumu desteklemekteydi. Bununla birlikte Orgeneral Taylor, Güney Vietnam'da askeri durumu Amerika lehine çevirebilmek için komünistlere karşı harekâtın yoğunlaştırılması taraftarı idi. Bu görüş Beyaz Sarayı da etkisi altına almış, Başkan Johnson Vietnam'ın geleceği hakkında uluslararası bir konferansın toplanma fikrini tekrar ortadan kaldırmıştı.

Bütün bu gelişmeler yaşanırken Kuzey Vietnam da boş durmamış, saldırılarını büsbütün şiddetlendirmişti. Güney Vietnam'daki savaşın yaygınlaşması iki komünist dev olan Moskova ve Pekin'i Kuzey Vietnam'a yardım yarışına sokmuştu. Rusya ve Çin' de Vietnam'a sevk edilecek gönüllülerin toplanmasına başlanmıştı. Bu durum ABD'nin Çin ve Sovyetler Birliği'nin sanayi ve askeri tesislerini bombalamasına sebep olabilirdi. Yeni bir Kore Savaşı ya da Üçüncü Dünya Savaşı'na yol alabilecek bu gelişmeye karşı tarafları müzakere masasına oturtmak için hiçbir dünya ülkesinin ve Türkiye'nin gayret sarf etmemesi hazindir.

⁴² Gürbüz, *age.*, 143.

⁴³ Savaşa katılmış, savaşçı.

⁴⁴ Kayhan Sağlamer, "Vietnam'da Tehlikeli Gelişmeler," *Cumhuriyet*, Nisan 06, 1965.

Rolling Thunder harekâtı beklendiği etkiyi yaratmamış, aksine beraberinde sivil halkı da öldürdüğü için ABD yönetimine karşı büyük bir tepkiye yol açmıştır. Başkan Johnson artık askeri danışmanlarını sivil danışmanlarına göre daha çok dinleyecektir.

2. İKİNCİ BÖLÜM

MÜZAKERE DÖNEMİ

2.1. ABD Müzakereye Hazır

Başkan Johnson, komünistlere karşı askeri harekâtın hızlandırılması kararını komünistlerin git gide artan tecavüzlerine bağlayarak, ABD'nin Vietnam buhranının barışçı bir çözüme ulaştırılabilmesi için şartsız olarak ön görüşmelere hazır olduğunu ilan etmiştir. Bununla birlikte barış gerçekleştiği takdirde Güney Asya'nın kalkınması için 1 milyar dolarlık bir yardım programı hazırlanacağını ifade etmiştir.

Başkan Johnson'un daha önce birçok defa açıkladığı üzere Amerika'nın Vietnam'daki amacının bu ülkenin bağımsızlığı ve hürriyetini korumak, Güney Vietnam halkının kendi kendine yaşayabilmesi için dış tahriklerden ve tecavüzlerden korumak olduğunu tekrar belirtmiştir. Ayrıca barışçı çözüm şeklinin Güney Vietnam'ın herhangi bir ittifaka bağlı olmayan, toprakları üzerinde yabancı üsler bulunmayan, iç ve dış politikasına kendisi yön veren, toprak bütünlüğü teminat altına alınan bir Güney Vietnam gerektirdiğini söylemiştir. Başkan Johnson açıklamalarından hemen sonra başta Sovyetler Birliği olmak üzere dünyanın diğer gelişmiş ülkelerini bu tasarıya katılmaya davet etmiştir.

Amerikan basını ise Başkan Johnson'un ABD'nin Güney Vietnam siyaseti hakkında yaptığı konuşmasında söylediklerini genel olarak tasvip etmiştir. New York Times Gazetesi haberi "Memleket bu siyasetten iftihar duyabilir. Başkan, Amerika'nın savaşa başlamak için ne kadar azim gösterdiyse şimdi de barış için aynı azmi göstereceğini ispat etmiş bulunmaktadır" şeklinde verirken, New York Herald Tribune ise "Washington hükümeti, zamanı geldiğinde müzakereye girişebileceğini bir kez daha göstermiştir" şeklinde yorumlamıştır.⁴⁵

Başkan Johnson, Beyaz Saray'da düzenlediği basın toplantısında Vietnam meselesine barışçıl bir çözüm getirilmesi için herhangi bir hükümet lideri ile istediği yer ve zamanda görüşmeye hazır olduğunu tekrarlamıştır. Bununla birlikte "Dost kazansak da kaybetsek de Vietnam'da kalacağız" ifadelerini kullanmıştır.

⁴⁵ *Ulus*, Nisan 09, 1965.

2.2. Vietnam' da Sertleşen Savaş

Başkan Johnson'ın müzakere çağrılarına rağmen Hanoi yönetiminin, bu barış teşebbüslerinin nihai sonucunun Güney'in daimi olarak Kuzey'den ayrılmasına varacağını bilmesi, tarafların müzakere masasına oturmasının önüne geçmiştir. ABD'nin devam eden bombardımanları ve Saygon'daki Katolik protestoları Vietkong'un bölgede büyük bir saldırıya geçmesi ihtimalini kuvvetlendirmiştir. İngiliz Mareşal Montgomery ABD Başkanı Johnson'a Vietnam politikasının baştan sona hatalı olduğunu söylemiş ve dünya durumu hakkında görüşlerini sıralamıştır. Montgomery'e göre bütün devletler yabancı memleketlerdeki birliklerini geri çekmeli, NATO'da esaslı bir ıslahat yapılmalı ve ABD Çin'i ve rejimini tanımalıdır.⁴⁶

Vietnam'da gelişen olayların ardından mevcut durum çıkmaza girmiş bir savaş niteliği kazanmıştır. Ne gerilla savaşı ile Amerika'yı, ne de hava kuvveti ile Kuzey Vietnam'ı dize getirmek mümkündü. Vietnam'ın kaderi hakkında Amerika ile Kuzey Vietnamlılar arasında derin bir anlaşmazlık vardı. Amerika biri Kuzey ve komünist öteki de Güney ve bağımsız, fakat kendi nüfuzu altında, iki Vietnam kurulmasını tasarlamaktaydı. Bunun içindir ki sürekli olarak Kuzey'in tecavüzlerine karşı sürekli olarak Güney'i savunduğunu söyleyip durmaktadır. Kuzey ise Vietnam'ın birliği için Vietkong'a yardım ettiğini iddia etmektedir. Amerika Kuzey'in askeri tesislerini, ulaşım araçlarını ve köprülerini kendilerine hedef olarak belirlemişti. Kuzeylilerin hayatını altüst edecek tahribat da yapabilirdi. Ancak bu da Kuzeylileri teslim olmaya itmeyecekti. İşte Vietnam Savaşı'nı çıkmaza sokan durum buydu.

1954 Cenevre Konferansı'nda Vietnam 17. paralelden ikiye bölünmüş ise de, bu bölünme geçici bir zaman için devam edecek, 1956' da yapılması planlanan seçimle Vietnam birleşecekti. Güney Vietnam bu konferansa katılmamıştı çünkü Fransa ile savaşı Kuzey'de Ho Chi Minh yapmıştı ve Güney'in davet edilmesi, iki Vietnam'ı da tanımak demek olacaktı. Konferansa katılan Amerika ise anlaşmayı imzalamamıştı. Ancak bu Cenevre kararlarını hükümsüz bırakmıyordu. Amerika'nın tek başına yaptığı şey konferansa katılan diğer devletlerin kararlarına karşı gelmekti.

Vietnam'ın arkasında Çin gittikçe sabırsızlanmaktaydı. Pekin, Kuzey ile Güney arasındaki sınırın artık mevcut olmadığını ve Çin halkının Amerika'nın ihlallerine kar-

⁴⁶ *Ulus*, Haziran 08, 1965.

şı Vietnamlılara her türlü ayrımı yapma hakkını kazandığını ilan etmekteydi. Amerikan emperyalizmi Çin'in güvenliğini de tehdit ettiği için Çin halkı her türlü tedbiri alma hakkını kazandığını iddia ediyordu. Çinliler Kore Savaşı'na katılırken de aynı şekilde tavır sergilemişlerdi.

Öte yandan Amerika'nın Vietnam savaşını, bir Kore savaşına çevirme gayretinde olduğu görülmektedir. Hava kuvvetleri ile bir sonuç elde edemeyeceğini anlayan Amerika Yeni Zelanda ve Avustralya'dan daha çok asker yollanması için yardım çağrısında bulunmuştur. Savaşın Kore'ye benzemesi için sadece Kızıl Çin'in müdahalesi kalıyor ki, Pekin'in ağızına bakılacak olursa, bu da hazırlık safhasındadır.⁴⁷

Çözüm olarak ise en iyi seçeneğin bütün siyasi eğilimleri içine alacak bir Vietnam hükümeti kurulması olduğu görülmektedir. Böyle bir hükümetin içine komünistler de, sağcılar da, ılımlılar da girebilmelidir. Bu ülkelerde ziyaretlerde bulunan İngiltere eski Dışişleri Bakanı Gordon Walker, bütün Vietkong'un komünist olmadığını söylemiş, Vietkong'un katılmayacağı bir hükümetin de kurulamayacağını ilave etmiştir.

Bununla birlikte Vietnam'daki Amerikan askerlerinin pozisyonları ile ilgili Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Robert McCloskey tarafından bir takım açıklamalar yapılmıştır. Buna göre Amerikan birliklerine Saygon hükümetinin talebi halinde savaşa doğrudan doğruya ve fiilen müdahale yetkisi verilmiştir. Basın toplantısında Güney Vietnam'daki Amerikan Kuvvetleri Komutanı General William Westmoreland'a, "Güney Vietnam hükümetinin talebi halinde hükümet birliklerine savaş desteği sağlanması hususunda emir ve yetki" verildiği bildirilmiştir. Bugüne kadar ki resmi görevi "savunma" ve "devriye" olan Amerikan birliklerinin fiilen savaşa sokulabilmesi için Güney Vietnam askeri makamlarının böyle bir yardımı talep etmesi ve Amerikan birliklerinin Güney Vietnam birlikleri ile yan yana savaşmasının zorunluluğu durumlarının mevcut olması gerekiyordu.⁴⁸

Amerika'nın Vietnam politikasındaki bu değişiklikler dünya kamuoyunda da bir takım tepkilerle karşılaşmıştır. Özellikle basın tarafından tenkit edici yazılar yazılmış, yapılan bu değişiklik "savunmadan taarruza dönüş" şeklinde yorumlanmıştır. Rus Pravda Gazetesi "Dünyanın böyle bir politika ile savaş eşiğine girebileceğini" yazmıştır. İngiliz Guardian gazetesi "Johnson idaresi, dış politikasında, hiç bu kadar bataklığa

⁴⁷ Ahmet Şükrü Esmel, "Vietnam'da Savaş Sertleşti," *Ulus*, Haziran 10, 1965.

⁴⁸ *Ulus*, Haziran 10, 1965.

saplanmamıştı” derken, Daily Mirror “Amerikan politikasındaki bu değişiklik üzerine Başkan Wilson’un derhal Başkan Johnson’u arayarak aydınlatıcı bilgi istediğini” bildirmiştir. Times gazetesi ise Başkan Johnson’u dönüşü olunmayan bir noktaya geldiği için, askeri harekâtı durdurmaya davet etmiştir. Kahire’de El Ahbar gazetesi haberi, “ Amerika’nın Vietnam politikasındaki ciddi bir adım” diye vermiş, diğer gazetelerde herhangi bir yoruma rastlanmamıştır. Fransız resmi çevreleri ise Beyaz Saray’dan yayınlanan bildiriye tam anlayamadıklarını, Amerika’nın Vietnam politikasının son birkaç haftadır karmaşık bir hale geldiğini ifade etmişlerdir. Tokyo’da Yumiri Şimbun gazetesi “Başkan Johnson’un barış teklifi ile bağdaşmayan tehlikeli bir adımı” olarak nitelendirmiştir. Batı Almanya eski başkenti olan Bonn’da Sueddeutsche gazetesi ise alınan karardan “Kuzey Vietnam’a karşı girişilen hava akınlarının başarısızlığa uğradığı” anlamının çıkarılması gerektiğini yazmıştır.⁴⁹

Başbakan Phan Huy Quat hükümetinin askeri liderlerin baskısıyla istifa etmesi Güney Vietnam’da işleri daha da zorlaştırmıştır. Sivil idarenin yerini askeri idareye bırakması ülkede Vietkong faaliyetlerinin hız kazanacağı anlamına geliyordu. ABD Saygon Büyükelçisi Maxwell Taylor Vietnam’da izlenecek siyaset konusunda Başkan Johnson ve diğer idareciler ile görüşmüş, bölgedeki Amerikan askeri mevcudiyetinin artırılmasına karar vermişlerdir. Her ne kadar Johnson hükümeti barış müzakerelerine yatkın olsa da Vietkong’un buna istekli olmaması ABD’yi gerekli tedbirleri almaya zorlamıştır. Hatta ABD, Güney Vietnam’a müdahale etmesi durumunda nükleer bombardıman ile karşılık verileceğini açıklayarak Çin’e uyarıda bulunmuştur.

2.3. Johnson’ un Vietnam Politikası Eleştirileri

Tarih 1966’yi gösterdiğinde bir önceki yıl 22.000 olan Amerikan askeri sayısı bir yıl sonra 250.000 üzerine çıkmıştı. Üstelik 400.000 Güney Vietnam askerinin yardımcısı durumundan savaşan bir ordu haline gelmişlerdi. Vietnam savaşı 20. yy’ın kaderini değiştiren bir niteliğe bürünmüştür. Bir yıl önce Vietkong ile cereyan eden gerilla savaşı artık B-52 bombardıman uçaklarının da katıldığı büyük bir savaş halini almıştır. Güney Kore, Yeni Zelanda ve Avustralya’nın da savaşa katılması meseleye uluslararası bir nitelik kazandırmıştır. Savaşa dolaylı ve doğrudan taraf olan ABD, SSCB, Çin ve İngiltere gibi büyük devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerini de etkilemesi Vietnam’ın dünya politikasına etki eden bir hadise olma özelliğini de kazandırmıştır.

⁴⁹ *Ulus*, Haziran 12, 1965.

ABD, 1954 Cenevre konferansında kararlaştırılan ve Kuzey-Güney birleşmesini öngören genel seçimlerin yapılması durumunun Kuzey lehine sonuçlanacağını bildiğinden mukavemet kararlılığını sürdürmeye devam etmiştir. Amerika, Vietkong'un başarısının ancak Kuzey ile bağlantısının kesildiği takdirde durdurulacağı görüşündeydi. Bu görüşü destekleyecek fırsat Washington'un eline Pleiku'daki Amerikan üssüne yapılan Vietkong saldırısı ile geçmiştir. Pisteki 40'tan fazla uçak kullanılamaz hale gelmiş, birçok Amerikalı hayatını kaybetmiştir.

ABD'nin bu baskına verdiği cevap Kuzey Vietnam'ın sınırlarını aşan bombardımanlar şeklinde olmuştur. Moskova ve Pekin'in müttefiklerine olan destekleri devam etmişse de mevcut pasif durumlarını bozmadan ateşli demeçler vermeye devam etmişlerdir. Bu saldırıdan sonra savaşın gelişmesi tahminlerin çok ötesinde bir süratle ilerlemiştir.

Savaş artan bir şiddetle devam ederken Amerika içinde ve dışında itiraz sesleri yükselmeye ve savaşı protesto eden gösteriler yapılmaya başlamıştı. 200 yazar, aydın ve sanatçının imzaladığı savaş karşıtı bildiri ilk olmakla birlikte dünyada ve Türkiye'de de savaş karşıtı bildiriler yayınlanmıştır. Bildiri Johnson'dan "1954 anlaşmalarına saygı ve bir halkın isteklerine zorla mani olunmamasını" talep ediyordu.⁵⁰ Beyaz Saray ise savaşın şiddetine kendini kaptırmış bir şekilde "tırmanma politikasına" devam ediyordu.

Öte yandan Moskova ve Pekin yönetimlerinin Vietnam meselesi yüzünden araları açılmış, Pekin Moskova'yı Vietnam'a yardım etmemekle suçlamıştı. Moskova ise kendini malzeme yardımı yaptığını ve milli kurtuluş savaşlarının dış müdahale olsa da olmasa da başarı ile sonuçlanacağını söyleyerek savunuyordu. Kruşçev – Kennedy ikilisinin sulh içinde bir arada yaşanılacak dünya hayali yıkılmış, dünya yeniden iki bloka ayrılmıştı. Tarafsızlar ise muhtaç oldukları ABD yardımları yüzünden Vietnam'a saldırının durdurulması için seslerini çıkartamıyorlardı. Bununla birlikte De Gaulle SEATO içinden fiilen çekilmiş, bazı Avrupa ülkeleri ise ABD'nin NATO'yu Vietnam Savaşı içine çekmesine karşı koymaya başlamışlardı.

⁵⁰ Mehmet Barlas, "Vietnam Bir Dünya Savaşına Yol Açabilir," *Cumhuriyet*, Ocak 02, 1966.

Bütün bunlara rağmen ABD, Vietnam Savaşı'na hız vermeye devam etmiştir. Dış işleri Bakanı Dean Rusk “Güney Vietnam’la ortak gayemize ulaşana kadar gereken her türlü tedbiri alacağız” demiştir.⁵¹

Bir yandan Kuzey Vietnam ile müzakere masasına oturmak isteyen Amerika, Vietnam sorununu Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine taşımıştır. Amerikalı senatör Wayne Morse Başkan Johnson’un “iki buçuk yıllık bir gecikme ile nihayet bunu akıl edebildiğini” söylemiş, “yine de bunun hiçten daha iyi olduğunu” belirtmiştir.⁵² ABD’nin BMGK’ya sunduğu karar tasarısında meseleyi ilgili devletler arasında, amacı 1954 ve 1962 Cenevre anlaşmalarının uygulanması olan bir konferans düzenlenmesi yolunda şartsız olarak derhal müzakerelere gidilmesi çağrısında bulunulması teklif edilmiştir. Karar tasarısında ayrıca ilk gündem maddesinin çarpışmaların kontrollü bir şekilde son verilmesi olmasının ve ayrıca Güvenlik Konseyi’nin bu tasarının gerçekleştirilebilmesi için hakem ve arabuluculuk yolları ile yardımcı olması istenmektedir.

Güvenlik Konseyi’ndeki görüşmeler bir hayli hararetli geçmiş, Amerika bütün suçu Hanoi ve Pekin’in üzerine yıkmaya çalışırken, Moskova ise Amerika’nın saldırısından bahseden bir karar metnini Konseye kabul ettirmeye çalışmıştır.

ABD Dışişleri Bakanlığı Güney Vietnam’daki Amerikan müdahalesinin hukuki dayanağı olarak SEATO’yu göstermiş, uluslararası hukukun tanıdığı toplu meşru savunma doktrini uyarınca haklı olduğunu, Birleşmiş Milletler yasasının da bu doktrini tanıdığını iddia etmiştir.

Vietnam Savaşı ile ilgili olarak Başkan Johnson, savaştan geri dönmeyeceklerini söylemiş, komünistlerin Vietnam’da başarı kazanmaları durumunda kurtuluş savaşı dedikleri mücadele yolu ile Filipinler, Malezya ve Yunanistan’da isyanla, Kore’de vahşi tecavüzlerle ve Türkiye’de tehdit ile seçimler yolu ile elde edemediklerini yapabilecekleri inancına kapılabileceklerini ifade etmiştir.

Johnson’un bu açıklamaları ciddi şekilde eleştirilmiştir. Aslında Amerikan politikasında ne Türkiye, ne de özgür dünya diye bir problem vardı ortada. Sadece zamanına göre ekonomik düzenlerine en büyük tehlike olarak gördükleri devletlere karşı politi-

⁵¹ *Cumhuriyet*, Ocak 23, 1966.

⁵² *Cumhuriyet*, Şubat 02, 1966.

kalarında ülkeler birer piyon olarak kullanmışlardır. Dün Rusya'ya karşı Türkiye idi; şimdi komünist Çin'e karşı Vietnam.

Başkan Johnson' un dış politikası parlak bir seçim zaferinden 2 yıl sonra siyasi bir çıkmaza saplanmıştı. Çünkü Vietnam'a barış getirebileceğine içerde ve dışarda kimseyi ikna edememektedir. Johnson' un tutulma oranındaki düşüş, danışmanlarının teker teker istifa etmesi ve kendisine beslenen güvenin yitirilmesinin temel sebebi olarak, Vietnam'da barış isterken, savaşı tırmandırıcı tavırlar sergilemesi olarak görülmektedir. Vietkong'un inisiyatifi ile üç ateşkes süresi üzerine mutabakata varıldığı bir zamanda, başta Papa olmak üzere birçok devlet ve uluslararası aktörün silahların geçici de olsa susması ve çarpışmaların tamamen kesilmesini temin edebilecek bir formül haline getirme çabası gösterdikleri sırada ABD hala savaşı yaymaktan geri durmamıştır. Güney Vietnam'daki Amerikan yığınağı devam etmiş, müttefiklerinin savaşa daha fazla katılmaları için baskıyı arttırmış ve bombardıman uyguladığı sahaları genişletmiştir. Defalarca nüfusun yoğun olduğu bölgeleri hava saldırıları sahası dışında tutacağı teminatını vermişse de bu sözünü tutmamıştır. Hal böyle iken Johnson'un B.M.'den Vietnam'da barış müzakerelerinin başlayabilmesi için bütün tedbirlerin alınması ricasının samimiyeti ve dürüstlüğüne kimsenin inanması beklenemezdi. Aslında tüm bunlar ABD'nin, Hanoi-Vietkong ikilisini kesin bir askeri yenilgiye uğratma peşinde koştuğunu göstermektedir. Böyle bir duruma Moskova ve Pekin'in seyirci kalması beklenemeyeceğinden ABD'nin Vietnam politikasının tam bir çelişki içinde olduğu söylenebilir.

ABD'nin Vietnam'da çözüm için uygulamak zorunda olduğu politika savaşın şiddetinin ihtiyatlı bir şekilde azaltılması politikasıdır. Gerçekten bu politika izlenirse Vietnam'da başarı kazanılabilir hale gelebilecektir. Çünkü bombardıman Hanoi'yi gelecekte de, geçmiştekinden daha çok ürkütecek değildir. Üstelik bombalamanın askeri etkisinin sınırlı oluşu yüzünden, yöneticilerin Saygon Hükümeti'ni ve Amerikan seçmenini memnun etmek isteği savaşın sınırsız olarak genişletilmesinden doğacak tehlikelerin göze alınmasına değecek kadar önemli değildir. Bunun haricinde bombalama devam ettikçe, ciddi bir müzakere imkânı mümkün görünmemektedir.

Herhangi bir yerde, herhangi bir kimse ile konuşmaya her an hazır bulunduğu yönündeki resmi demeçlere rağmen yöneticilerin savaşta izledikleri şevkin, azmin ve hayalin bir parçasını bile müzakereleri izlemek için kullandıkları söylenemez. Askeri

çabaların azaltılması, ABD'nin uluslararası nüfuzunu azaltmayacaktır. Sağlam olmayan pozisyonları kesin olarak ve cesaretle tasfiye etmek, dünyanın saygısını hiçbir şey vaat etmeyen ya da çok pahalı amaçları izlemekten daha çok kazandıracaktır. De Gaulle'ün Cezayir'i terk etmesinden sonra Fransa eskisinden daha güçlüydü; Sovyetler Birliği nükleer füzelerini Küba'dan çektikten sonra telafisi zor bir zarara uğramamıştır. Mevcut durumda tavsiye edilen, bir geri çekilmeden daha az bir şey olan savaşın şiddetinin azaltılması politikasıdır.

Kuvvetin kullanılmasını iyi bilmeyen, kendini savaşın şiddetlendirilmesi makinesinin dişlerine kaptıran ve Vietnam'daki düşmanın Çin olduğu tezine bağlayan yöneticiler, oldukça önemli bir iç karışıklık olmaksızın, savaşın şiddetinin azaltılması politikasına dönememişlerdir.

Vietnam'da mevcut durumda iki taraftan birinin savaşı kazanma ihtimali çok düşük görünmektedir. Çünkü Asya'da Çin'in iştirak etmediği bir anlaşmanın geçerli olması çok zordur. Mevcut şartlarda barışın mümkün olmadığından, ancak savaşı sona erdirmek için bir gün görüşmelere başlamanın hangi şartlarda mümkün olabileceğinin elden geldiği kadar belirtilmesi gerekmektedir. Barış ancak ABD'nin Vietnam'dan çekilmesiyle mümkün olabilecektir.

Vietnam sorununun çözümlenmesini engelleyen başlıca etken tarafların birbirlerinin samimiyetine güvenmemeleridir. Hanoi, Vietnam'ı barışa götürecektir hazırlık görüşmelerinin ancak ABD bombardımanlarının durması şartına bağlarken, ABD tarafı ise Kuzey'in askeri harekâtı yavaşlatmadaki isteklerini somut bir şekilde göstermesine bağlamaktadır. Çünkü Hanoi, Amerika'nın uzun vadeli amacının kendisini askeri baskı ile dize getirip kayıtsız şartsız teslim zorlamak olduğuna inanmaktadır. Barışı derhal sağlayacak bir tasarı hazırlanması tarafların ufak bir çabada bulunmasına bağlı görünmektedir.

Kamuoyunda sadece ABD ve Johnson'un Vietnam politikaları eleştirilmiyordu. Rusya, Çin, BM Genel Sekreteri U-Thant ve komünist çeteler de ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Bağımsız Vietnam Cumhuriyeti ile bu devletin yardımına koşan Amerika ve müttefiklerini kötülemek için komünist Rusya ve Çin'in barbarlıkları bazı çevreler ve gazeteler tarafından iyi gösterilmeye çalışılmıştır. BM Genel Sekreteri U-Thant Güney Vietnam'da barbarca cinayetler işleyen komünist çetelerini kötülemezen sürekli ola-

rak ABD'nin bombardımanı durdurup barış yapması gerektiğini söyleyip, Kuzey Vietnam'ın komünist çetelerinin Güney'den çekilmesi gerektiğini hiç dile getirmemiş, Rusya ve Çin'i adeta desteklemiştir.

Bununla birlikte ABD ve müttefiklerinin Vietnam'da zafer kazanamayacağını söyleyen çevrelerin aksine, Kuzey Vietnam'ın her geçen gün gücü azalmaktadır. "Yuvaya dönüş" tutumuna dayalı olarak 1967 Şubat ayının başlangıcından 25 Mart tarihine kadar komünist çetelerinden yaklaşık 7400 kişi Güney Vietnam Hükümetine teslim olmuştur. Şimdiye kadarsa asker ve sivil toplam 57.970 kişi Güney Vietnam'a sığınmıştır.⁵³ Almanya, Hollanda, Japonya ve Avusturya gibi ülkelerin yardımlarının yanı sıra Türkiye'nin de dönemin en korkunç düşmanı olarak addedilen komünizme karşı Güney Vietnam'ı en azından manevi olarak desteklemesi beklenmektedir.

2.4. San Antonio Formülü

Rolling Thunder bombardımanından beklediği etkiyi göremeyen Johnson yönetimi savaşı hızlandırırken bir yandan da Hanoi ile görüşmelerin başlaması için istekli olduğunu göstermeye çalışıyordu. Hanoi yönetimi bombardıman tamamen durmadan kesinlikle masaya oturma taraftarı değildi. Sonuna kadar elindeki kozları arttırma peşinde olan Hanoi, temsilcisine resmi olmayan bir Amerikalı ile bile ilişki kurma yetkisini vermiyordu.⁵⁴

Vietnam meselesi günün şartlarında bir bataklık olarak görüldüğünden Amerika'nın bu bataklıktan bir an önce kurtulması için bir çözüm yolu bulunması ve üzerinde moral baskı yaratmak yerine, bu devletin prestijini kurtarabilecek ve onu Vietnam'dan uzaklaştırabilecek bir yöntem gerekiyordu. Bu yöntemde asıl önemli olan da Vietnam halkının kurtuluşu ve büyük kuvvetler arasındaki uzlaşma formülüdür. Ancak 600 bin kişilik bir asker gücünü Vietnam'a göndermeyi ve yıllık 12 milyar doları aşan bir bütçeyi bu meseleye ayırmayı göze almış bir devleti yolundan döndürmek, barış nasihatleri vermekten herhalde daha zordur.

Vietnam halkının kurtuluşu noktasında Türk basınında ise Kuzey ve Güney'in kendi kaderlerini tayin etme haklarının ancak kendilerine ait olması gerektiği yönünde açıklamalar yapılmış, bildiriler yayınlanmıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Su-

⁵³ Kadircan Kafli, "Vietnam'da Yalan ve Gerçek," *Tercüman*, Mayıs 23, 1967.

⁵⁴ Kissinger, *Diplomasi*, 643.

nay'ın Pakistan gezisi kapsamında Tahran'da yapmış olduğu Türk-İran ortak bildirisinde her iki ülkenin de Vietnam halkının kendi mukadderatını tayin hakkını kabul ettiği ifade edilmiştir.

Cumhurbaşkanı Sunay'ın Nisan 1967'deki ABD ziyaretinde Vietnam meselesi ile ilgili olarak Başkan Johnson ile görüşmesi esnasında niyetlerinin Türkiye'nin Vietnam'a asker gönderip göndermeyeceğini öğrenmek değil, bunu istediklerini bildirmek olduğu ifade edilmiştir.

Vietnam Savaşı'nın gidişatı ile alakalı Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nın çok gizli bir rapor hazırlamıştır. Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Dairesi tarafından hazırlanan raporda artan askeri tedbirlere rağmen savaşın sonunun henüz görünmediği, Vietnam savaşına askeri bir hal çaresi bulunamayacağı fikrinin hâkim olduğu ifade edilmiştir. Savaşın olumsuz neticeleri aşikârdır. Raporda ayrıca Vietnam halkının ıstırap çektiği ve ülkesinin ağır tahribata maruz kaldığı belirtilmiştir. Dünya barışı devamlı tehdit altındadır.

Hâlihazırda Doğu Bloku Vietnam'da Birleşik Devletler gibi insan kaynaklarını seferber etmiştir. Fazla acele etmeksizin devamlı malzeme yardımıyla bulunmaktadır. Başka bir deyimle savaş Doğu Blokunun büyük devletleri açısından ucuz bir savaş niteliğindedir. Buna rağmen bazı siyasi kazançlar sağlanmıştır. Amerika'nın kendi müttefikleri nezdinde dahi itibarı zedelenmiş, insan ve malzeme kaynakları ziyan olmuştur. Bu kazançla yetinen komünist ülkeler durumdan gayet memnundur. Yoksa bu aşamadan sonra Amerika'nın askeri gayretlerle Güney Vietnam'dan sökülüp atılmayacağını bilmesi gerekmektedir. Fakat en kötü şartlar altında filli duruma yakın esaslar üzerinden bir ateşkes anlaşması yapılmasına dahi komünistlerce endişe edilmesine gerek yoktur. Zira Vietkong'un ileride tekrar faaliyete geçmesini Amerika'nın önleyebilmesi kolay olmayacaktır. Hatta bir süre savaşa ara verme taktiği, ağır kayıplara katlanmakta olan Vietkong ve Kuzey Vietnam'ın işine gelebilir. Vietnam harbinin komünist blok için hiç de istenmeyecek tarafı, Rusya ve Çin arasında sürtünme vesilesi teşkil etmesi, Doğu-Batı münasebetlerindeki yumuşamayı engellemesi ve savaşı Çin sınırına yaklaştırmasıdır.

Kuzey Vietnam ile Vietkong'un savaşın devamında fayda görmeleri halinde daha yumuşak bir tavır takınacakları açıktır. Barış tekliflerinin başarıya ulaşma şansı işte bu

anda yapılmış olmalarına bağı kalacaktır. Hâlihazırda Kuzey Vietnam'ın tutumunda yumuşama imareleri vardır.

Vietnam savaşı bazı çevrelerde, Amerikan hükümetinin kendi kamuoyunda en fazla muhalefetle karşılaştığı savaş olarak vasıflandırılmıştır. Doğrusu öğrenci protestoları, öğretim üyeleri deklarasyonları gibi çıkışlar kesin bir muhalefetin mevcudiyetini işaret etmektedir. Ancak bu muhalefet, siyaset sahnesinde karşılık bulmamıştır. Birleşik Devletlerin Avrupa'daki müttefiklerinin Vietnam savaşı konusunda sıkı bir dayanışma gösterdikleri söylenemez. Bir kısmı sessiz kalmayı tercih etmişler, bir kısmı sadece şekilden ibaret resmi beyanlarla Amerika'yı destekler görünmüşlerdir.

Fiili şartlar ve geleceğe yönelmiş bazı tehlikeler durumunda, ABD'nin Vietnam'da barışı ve bir siyasi hal tarzını samimi olarak arzuladığı söylenebilir.

Barış için müsait bir zemin bulunmaması halinde, savaşın bütün Hindi Çin'de yayılması veya yarımadanın batı ucuna sıçraması komünistlerin elinde ve ihtimal dâhilindedir. Böyle bir gelişme Amerika'yı bazı zor kararlar almaya sevk edebilir. Her ne kadar resmi Amerikan ağızları, Birleşik Devletlerin kaynaklarının Vietnam gibi bir iki savaşı bir arada yürütebilecek güçte olduğunu ifade etseler de, böyle bir mecburiyetten doğacak yeni fedakârlıkları halka kabul ettirmek mümkün olmayabilir. Ancak çatışmanın bu şekilde yaygınlaşmasının Amerika'yı daha başka şekillerde karşılık vermeye sevk etmesi ihtimal dışı sayılmayacağından, komünist cephenin bu yola gitmeden çok düşünmesi gerektiği muhakkaktır.

Vietnam meselesi ile ilgili olarak gerek kuzeydeki, gerek güneydeki Vietnam halkının barış içinde kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi hakkının desteklenmesi gerekmektedir. Bu ifade Türk kamuoyunun eğilimine de uygun görünmektedir.

Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil'in Romanya'ya yaptığı resmi ziyaret sonrasında yayınlanan Türk-Romen ortak bildirisinde Vietnam hususunda tarafların dünya barışını ciddi tehlike altına sokan Güneydoğu Asya'da, halen mevcut durumdan dolayı derin endişe duyduğunu belirtmiştir. Ayrıca Vietnam meselesinin çözümünün ve Vietnam halkının kendi kaderini serbestçe tayin etmesi hakkına ve 1954 Cenevre anlaşmalarına dayanması gerekliliğini ifade etmiştir.

Dönemin Zonguldak milletvekili olan Bülent Ecevit ise Kıbrıs konusunda yapılan görüşmelerle ilgili bir açıklama yaptığı sırada Vietnam ile ilgili her ne gerekçe ile olursa olsun, bir memleketin içişlerine başka bir memleketin, hele silahlı kuvvetlerle karışmasını doğru bulmadığını söylemiştir. Başkan Johnson, Amerika'nın Vietnam halkının özgürlüğünü korumak için savaşa girdiğini söylemişse de garanti anlaşmalarının Kıbrıs için Türkiye'ye verdiği yetkilerin kullanılmasına engel olmuştur.

Yapılan anketler Vietnam Savaşı'nın Başkan Johnson ve lideri olduğu Demokrat Parti'nin prestijini zedeliyordu. Halk, Başkan'ın tutumunu ve Vietnam siyasetini onaylamıyordu. Öyle ki, bir önceki yıla desteklenme oranı %11 düşen Johnson, savaşını gidişini incelemek ve yeni stratejiler belirlemek için sürekli yurt dışı ziyaretleri ve toplantılar yapıyordu. Durumun farkında olan Başkan Johnson bir yandan da Hanoi'yi barış görüşmelerine razı etmeye çalışıyordu. Müzakere masasına oturmanın bombardımanın kesilmesi ve Güney Vietnam'a yapılan Amerikan kuvvetlerinin takviyesini durdurmak için Güney Vietnam'a kara ve denizden yapılan Kuzey sızmalarının durdurulması teminatına bağlanması işleri güçleştirmekteydi. Bununla birlikte Başkan Ho, görüşmeler için öncelikle kayıtsız ve şartsız olarak bombardımanın ve ülkesine uygulanan düşmanca hareketlerin durdurulmasını talep etmekteydi.

Uzun zamandan beri milli birlik ve beraberliğe hasret kalmış bir millet olan Vietnamlıların asıl mücadelesi bağımsızlık için yapılmaktadır. İdeolojileri komünizm değil, milliyetçiliktir. Vietnam Savaşı tüm bunlara kavuşma isteğinden doğan, genel ve azimli bir savaş olmaktadır.

Başkan Johnson bombalamaya ara verilmesini mutlak suretle istemiyordu ancak, savaş sona erdirmek için teşebbüslerden de vazgeçmiyordu. Hanoi ile görüşme fikrini hiç istemese de danışmanlarının eleştirilerine daha fazla dayanamayan Başkan Johnson, San Antonio Formülü adı verilen karar neticesinde şunları ifade etmiştir:

Birleşik Devletler, hemen başlayacak verimli görüşmelere yol açacaksa, Kuzey Vietnam'a yapılan hava ve deniz bombardımanına son vermeye isteklidir. Kuşkusuz, görüşmeler devam ederken Kuzey Vietnam'ın bombardımanın kesilmesinden veya sınırlandırılmasından avantaj sağlamaya çalışmayacağını varsayıyoruz.⁵⁵

Başkan Johnson Vietnam meselesini diplomasi yolu ile çözmek adına taviz vermeye hazır olduğunu her fırsatta dile getirmekteydi. Öyle ki görüşmelerin herhangi bir

⁵⁵ Kissinger, *age.*, 643.

uygun seviyede yapılmasına bile hazırdı. Amerika'nın bombardımana son vermek ve Hanoi ile görüşmek arzusunda olduğunun altını çizen Johnson, her iki tarafın da anlayışlı olması gerektiğini ve Kuzey Vietnamlı liderlerin böyle bir hareketi haklı gösterecek bir adım atmaları gerekeceğini söylemiştir.

Savaşın önemli dönüm noktalarından biri olan San Antonio formülü ile Amerika, Kuzey'e karşı askeri harekâtı durdurarak görüşmelere başlamayı öneriyordu. Ancak Hanoi, bu teklifi reddetmiş, birkaç ay sonra yapılacak olan Tet saldırısı için emniyet ağı olarak kullanmıştır. Başkan Johnson, 1968 seçimlerinden önce görüşmelere başlayabilmek adına San Antonio formülünü uygulamak için bombardımanı durdurma noktasına gelmişti. Hanoi ise görüşmelerde kendilerine daha iyi bir pozisyon temin etmek için Tet saldırısını başlatmıştır.

2.5. Tet Saldırısı

Tet saldırısı Vietnam Savaşı'nın artık askeri durumundan ziyade ekonomik boyutunun tartışılmaya başlandığı bir dönüm noktası olmuştur. Bu saldırı yeni ay yılında (Tet'te) olmuştur. 1968 dâhil, her yıl bu dönemde bir ateşkes yapılmıştır. Ancak 30 Aralık'ta, komünist kuvvetler Güney Vietnam'ın otuz adet eyalet başşehrine büyük bir saldırı başlattılar.⁵⁶ Ani gelen saldırı dünya kamuoyunda büyük bir şaşkınlık yaratmıştı. Saygon'daki kilit noktaları ele geçiren Komünistler, Birleşik Devletler Büyükelçiliği ve General Westmoreland'ın karargâhına kadar ilerlemişlerdi. Saygon'daki Amerikalı fotoğrafçılar ve TV kameramanları dünyaya yeryüzündeki en büyük gücün, tüm o silahlara ve irikıyım beyazlara rağmen köylüler tarafından küçük düşürüldüğünü gösterdi.⁵⁷

Esasında Tet saldırısı ABD bombardımanınının Kuzey'in gerilla kalkanını yok ettiğini gösteren bir olaydır. Kuzey ilk defa düzenli birlikler ile böyle bir saldırı yapmıştır. Belki de Amerika bombardımana devam etse, Hanoi'ye kayıtsız şartsız görüşme teklifini kabul ettirecekti. Bunun en önemli göstergesi 72 saatten az bir sürede Hanoi'nin Johnson'un görüşme teklifini kabul etmesiydi. Tet saldırısı Kuzey lehine psikolojik bir zafer olarak dünya kamuoyuna yansımıştır. Hatta Amerikalı muhabirler ve Amerikan haber merkezleri bile şansın onlardan yöne döndüğünü görmüştür. Ülke içinde savaş

⁵⁶ Kissinger, *age.*, 649.

⁵⁷ Neale, *Amerikan Savaşı Vietnam 1960 – 1975*, 117.

karşıtlığı artmış, savaş taktiklerinin yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacı doğmuştur. Tabi ki politikacılar ve askerler de bu durumdan kendilerine düşen payı almışlardır.⁵⁸

Amerikan kamuoyunda gitgide artan Vietnam Savaşı tartışmaları Başkan Johnson'u bir an önce görüşmeleri başlatma yoluna sevk etmiştir. Öyle ki 20. Paralelin kuzeyine yapılan bombardımanı durduran Johnson, görüşmeler başlar başlamaz bombardımanı tamamen durduracağını ve Güney Vietnam'da amaçlarının düşmanı tamamen yok etmek olmadığını ifade etmiştir.⁵⁹

Tet taarruzu aslında başından beri var olan ancak bu saldırı sonrası bazı gerçekleri gün yüzüne çıkarmıştır. Johnson yeni dönemde başkanlık için aday olmayacağını açıklamıştır. Böylelikle Başkan Johnson, Güneydoğu Asya'ya gönderdiği 500.000 Amerikan askerinin geri çekilmesini yeni başkana bırakıyordu.⁶⁰

Kuzey Vietnam'a karşı yapılan bombardımanların ve deniz harekâtının durdurulacağını ve 1968 Kasım seçimlerine adaylığını koymayacağı yönündeki büyük şaşkınlık yaratan kararını ağlayarak açıklayan Johnson, Vietnam'la görüşme için Harriman'ı görevlendirmiştir.

Johnson'un Vietnam ile ilgili kararına tepkiler çok gecikmemiştir. Güney Vietnam hariç tüm dünya tarafından olumlu karşılanan karar, Tass'a⁶¹ göre yeni tırmanma tedbirlerini beraberinde getirecekti. Başbakan Demirel "başka ülkelerin iç işlerine karışmayız" diyerek Türkiye'nin söz konusu karar hususundaki tutumunu ortaya koymuştur.

Amerikalı askerler ülkelerinden binlerce kilometre uzakta savaşırken ve Amerika'nın kaderi kendi ülkesinde bile tehlikeye düşmüşken parti meseleleri ile uğraşmak istemeyen Johnson'un kararı Moskova'da halk arasında 1 Nisan şakası olarak kabul edilmiştir.

Başkan Johnson'un bu kararını anlayabilmek için son birkaç ayda gelişen olaylara bakmak yeterli olacaktır. Özellikle Amerikan kamuoyunun Vietnam konusunda ikiye bölünmüştü. Bir taraf Vietnam'daki tırmanma politikasını her ne pahasına olursa olsun

⁵⁸ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 176.

⁵⁹ Kissinger, *Diplomasi*, 651.

⁶⁰ Kissinger, *age.*, 652.

⁶¹ Telegrafne Agentsva Sovyetskova Soyuzu (Sovyetler Birliği Haber Ajansı)

devam ettirmek istiyordu. Vietkong, onların yılbaşı günü olan “Tet” bayramında saldırıya başladığında ümitler artmıştı. Amerika bu saldırıları bir konvansiyonel savaş haline sokacak, her bakımdan üstün olan kuvvetleri Vietkong’u cephe savaşında yıpratıktan sonra Kuzey Vietnam’ı da dize getirecekti. Böylece hem tırmanma işi tamamlanmış, hem de artık Amerikan ekonomisi aleyhine işlemeye başlayan Vietnam meselesi Kore meselesi gibi halledilmiş olacaktı.

Ne var ki masa başında yapılan bu stratejik hesaplar Vietnam’a uymadı. ABD askerleri üstün teknik gücüne rağmen umulan tırmanma yoluna giremediler. Aksine Vietkong saldırıları Dien Bien Phu olayını hatırlatan sonuçlar almaya başladı. Amerikan kamuoyu önce bir tereddüt geçirdi, ancak daha sonra bire yavaş yavaş dönmeye başladı. Halkın nabzı daha çok Pentagon politikasına karşı atmaya başladı. Bir ay önce yapılan halk oylamasında Vietnam politikası ilk defa yenilgiye uğramıştır. Ekonomik tedbirlere gösterilen direnç ve parti içindeki muhalefet partinin bölünme tehlikesi ile karşı karşıya gelmesine neden olmuştur.

General Westmoreland’in merkeze yapılan görev tayini ile Amerika’nın Vietnam politikasında değişikliğe gitmek istediği anlaşılıyordu. Amerika artık bir dönüş çabası içindedir. Johnson iddia edildiği gibi seçim manevrasına da girse, kamuoyundaki heyecanı yatıştırmak için barış taarruzuna da geçse, bu yolu bütün direnmelere rağmen izleyecektir. Çünkü bir dönem Amerikan ekonomisine hız veren Vietnam savaşı, bugün ekonomiyi ters yöne itmektedir. Amerikan halkı krizin Vietnam yüzünden geldiğini ve devletin hızla yalnızlaştığını fark etmiştir. Bu bakımdan bu dönüşü devam edilerek dünya dengesindeki bu aksaklığın giderilmesine çalışılacaktır.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U-Thant Uzakdoğu Asya’da yapmış olduğu ziyaretler ve seyahatlerden sonra Amerika’ya dönüşünde Washington’a da uğrayarak Başkan Johnson ile görüşmüştür. Kendisine komünist liderler ile bulunduğu temaslarda edindiği kanıyı kendisine anlatmıştır. Uzakdoğu’da barışa varmada en kestirme yolun Kuzey’in bombalanmasının durdurulması olduğunu izah etmiştir. Sadece komünist dünyadan değil, dünyanın her tarafından gelen bu moral baskı Başkanı derin düşüncelere sürüklemiştir. Vietnam’daki Amerikan Başkumandanı olan Westmoreland’in merkeze nakli Amerikan politikasında bir dönüm noktası teşkil etmektedir.

Amerika'nın Vietnam'dan çekilmesi kaçınılmazdır ve Vietnam Savaşı siyasi anlaşmazlıkların kuvvet kullanılarak çözülmesi imkânsızlığı yönünden bir dönüm noktası teşkil edecektir. Bu gelime ise küçük ülkelere bağımsızlıklarını koruma çabalarında cesaret verecektir. Bir bakıma Vietnamlılar bütün diğer milletler için savaşıyor sayılabilir.

Bütün dünyada şok etkisi yaratan karar Almanlar tarafından realist olarak karşılanmış, Amerika'nın da, Johnson'ın da kurtulduğu yorumunu yapmışlardır. Yeni bir başkanın Amerika'yı ve dünyayı Vietnam batağından kurtarma şansı daha yüksek olacaktır. Johnson'u başkanlıktan eden bu Uzakdoğu ülkesinin Güneyinde şimdi büyük bir endişe hâkimdir. Diğer tarafta ise Johnson'u harcadıklarını düşünerek sevinen Kuzeyliler. Aslında Johnson kendi kendini harcamıştır. Vietnam politikasının iflası olan bu karar ile Johnson hem Amerika'yı hem de Demokrat Parti'yi kurtarmıştır. Belki de Amerika'yı yeniden özgür dünyanın lideri konumuna getirecektir.

Johnson'un Vietnam'da deniz ve hava bombardımanına son vereceği yönündeki beyanı Türk hükümet çevrelerince memnuniyet uyandırmıştır. Ankara'daki siyasi çevreler Türkiye'nin öteden beri Vietnam sorununun barışçı yollardan çözümlenmesini istediğini belirtmişlerdir.⁶² Kuzey Vietnam'ın bombalanmasının durdurulması hususundaki karar saldırgan Amerikan emperyalizminin ilk yenilgi işareti olmuştur. Başkan Johnson'un kararı Hanoi hükümetine, barış isteğinde samimi olup olmadıklarını ispatlamak imkânı vermektedir. Eğer Johnson'un bu kararı karşısında Kuzey Vietnam yeni bir oyalama taktiğine gider ve müzakereye hazırlanırken öte yandan Güneydeki sızma ve gerilla faaliyetlerini hızlandırır, Amerika barış için elinden geleni yapmış fakat karşı tarafın, iyi niyeti istismarı sonucu, meseleyi halledememiş olacaktır.

Başkan Johnson'un kararı Yugoslavya tarafından da memnuniyet ve ihtiyatla karşılanmıştır. Yugoslav Başbakanı Spiljak ve Dışişleri Bakanı'nda bomba etkisi yaratan karar ile ilgili olarak Yugoslavlar, bunun bir oyun da olabileceğine işaret etmişlerdir. Alınan kararların gerekçelerini öğrenmeden ve altından ne çıkacağını bilmeden yorum yapılmaması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Johnson' un bu kararından sonra Hanoi yönetimi ABD yönetimi bombardımanı kayıtsız ve şartsız durdurursa müzakere için görüşmelere hazır oldukları açıklamasını

⁶² *Hürriyet*, Nisan 02, 1968.

yapmıştır. Barış müzakerelerine başlanabilmesi ve Kuzey'in bombalanmasının kayıtsız ve şartsız durdurulması için karar vermek üzere Amerikan temsilcileriyle buluşmak üzere kendi temsilcilerini göndermeye hazır olduklarını bildirmiştir. Bundan sonra Başkan Johnson Güney Vietnam'daki temsilcilerle görüşmek üzere Honolulu'ya gitmiştir.

Vietnam barış müzakerelerinin ilk oturumunun yapılmasından sonra Paris'te iyimserliğin hâkim olduğu bir hava oluşmuştur. Görev süresinin sona ermesinden sonra Moskova'yı ziyaret etmek isteyen Johnson, bunun mümkün olup olmadığının tespiti için bazı yardımcılarını Moskova hükümeti nabzını yoklamaları için görevlendirmiştir. Hatta Johnson, Vietnam Barış Anlaşmasını, Moskova' da Ho Chi Minh ile imzalayabileceğini düşünmektedir. Başkan ancak bunu gerçekleştirdikten sonra içi rahatlamış bir şekilde Beyaz Saray'dan çekilebilecektir.

Müzakere sürecinde Amerikan ve Kuzey Vietnam heyet başkanlarının açıklanan konuşmaları incelenirken, her iki tarafın da taviz vermediği, ancak çözüm bulmak yolunda her iki tarafın azminin kesin olduğunu anlaşılmaktadır. İlk toplantıda Harriman tarafından ortaya atılan en önemli teklif, Kuzey ve Güney arasında askerden arındırılmış bölgenin gerçek bir tampon bölge şekline çevrilmesi olmuştur. Komünistler daha önce savaşı karşılıklı olarak yavaşlatma fikrini reddetmelerine rağmen, Harriman'ın bu teklifine kesin bir ret cevabı vermemişlerdir. Hatta bu öneriyi dikkatle incelemeyi vaat etmişlerdir.

Bundan sonra hâkim olan kanaat, görüşmelerin artık iki taraf için de gerçek bir diplomasi savaşına dönüşeceği'dir. ABD en fazla Hanoi'nin güneydeki askeri yığınağını durdurabileceğini ve Vietkong çetelerinin faaliyetlerine engel olabileceğini ummaktadır. Görüşmelerin propaganda safhası geri kalıp hayati tartışmalara geçildiği vakit Hanoi'nin de niyetinin ve tekliflerinin ne olduğu ortaya çıkacaktır. İlk görüşmelerden sonra Hanoi heyeti basın sözcüsü Amerika'nın Vietnam Savaşı'nda yenildiğini ve barış görüşmeleri için Kuzey'in bombalanmasının tamamen durdurulmasını istediğini belirtmiştir. Amerika'yı insan haklarına karşı canavarca davranışlarda bulunmakla suçlamıştır. Bu açıklamaların hedefi, ABD'nin Kuzey Vietnam ve Vietkong'a karşı girişilmiş olan diğer bütün savaş hareketlerinin durdurulması için bir karar alınmasıdır.

2.6. My Lai Katliamı

Vietnam'ın Quang Ngai bölgesinde küçük bir köy olan My Lai (Mei Lay) 1968 Mart ayında Teğmen Calley komutasındaki 60-70 kadar piyadeden oluşan Amerikan askeri tarafından Vietkong'un burada güçlü olduğu gerekçesiyle önce bombalanmış, ardından aynı gün kara birlikleri tarafından çocuk, kadın ve yaşlı ayrımı yapılmaksızın köydeki herkes öldürülmüştür. Olayın ayrıntıları, resimleri Amerikan ve dünya gazeteleri, dergileri, radyo ve televizyonları tarafından gözler önüne serilmiştir. Bir yıldan fazla bir süre sonra ortaya çıkan bu katliam ABD'de skandal olarak duyurulmuş ve halkın savaşa olan desteğini büyük ölçüde azaltmıştır.

My Lai olayları, her şeyden önce insanlık duygularına karşı korkunç bir meydan okumadır. Ne denirse densin, ister bir takım Amerikan askerinin sadizmi, ister yorgunluğun ve sinir bozukluğunun yarattığı bir çılgınlık, ister inanç ve umut yitirmenin beslediği bir öç alma gözü dönmüştüğü, ister üst makamların emri. Durum değişmemektedir. My Lai'de olup bitenler aslında mutsuz Vietnam halkının savaşın başından beri her gün yaşadığı trajedinin gün ışığına çıkan bir yönüdür. Bu olay Vietnam Savaşı'nda şimdiye kadar sivil halkın uğradığı kayıpların ne ölçüde olduğunu, nerelere vardığını gösteren dramatik bir örnekten başka bir şey değildir.

Hem ulusal hukuklar, hem de uluslararası hukuk bakımından My Lai'de yapılanlar ağır savaş suçları sayılmaktadır. Dünya yüzünden kaldırılamayan savaşın hiç olmazsa gereksiz acılarını azaltmak, yapanlara şeref vermeyecek eylemlerin önüne geçmek yüzyıllardır uygar toplumların özlemi olmuştur. Savaşın delicesine bir kıyıma dönüşmemesi için ABD de dâhil olmak üzere devletler kendi yasalarına ceza hükümleri koymuşlardır. Öte yandan bu konulara ilişkin birçok antlaşma ve sözleşmeler de kabul edilmiştir. Bütün bunların temel ilkesi, savaşta yapılabilecek eylemlerin ve başvurulacak yolların sınırsız olmadığıdır. Sivil halkın, savaşmayanların, savaş tutsaklarının, hastalarla yaralıların korunması hukuk açısından savaşın şeref yasası olarak kabul edilmektedir.

My Lai, Amerika'da olduğu gibi dünyanın her yerinde geniş tepki uyandırmış, şiddetle kınanmıştır. Ortaya yeni sorular atılmış, yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Olan bitenlerin nedenini anlama çabası içinde, gerilla savaşının güçlüğü, Vietnam'da dostu düşmandan ayırmanın imkânsızlığı belirtilmek istenmiştir. Bu işlere ırkçı bir tutumun

da karıştığına işaret edilmiştir. Amerikan üslerinde oturan, yardımına gittiği söylenen halka yakınlık duymayan Amerikan askerlerinin, Kuzeyli ya da Güneyli, bütün Vietnamlılara bir başka gözle bakma, onları insan yerine koymama eğiliminde oldukları da söylenmiştir.

Kimileri de suçu savaş teknolojilerine yüklemeye çalışmaktadır. Son 50 yılın teknolojik gelişmeleri, savaşı, düşman öldürmeyi, uzaktan yönetilen, kişisel olmaktan çıkmış bir eylem yapmıştır. Vietnam'da bombalar kurban gidecek sivilleri düşünmeyi akla getirmeyen yükseklerde uçan dev uçaklardan atılmakta, mermiler radyo ve bilgisayar ile yollanmakta, geniş bölgeler (içinde kim olduğu önemsenmeden) helikopterlerden taranmaktadır. Bu koşullar altında bir takım Amerikan askerinin, Vietnamlıları pek insan yerine koymamalarına neden şaşılıyor diyenlerde çıkmıştır. Bunlara karşı, görmediği bir kimseyi öldürmekle, savunmasız insanları soğukkanlılıkla ve gözlerinin içine baka baka öldürme arasında bir vahşet farkı olduğu da belirtilmiştir.

Bazı Amerikan gazete ve dergileri My Lai'de olup bitenlere özür aramaya bile kalkışmaksızın, Almanların ve Pasifik'te Japonların yaptıklarına benzetilemeyeceğini anlatmaya çalışmışlardır. Onlara göre My Lai, sapıtmış bir takım askerlerin belki de öç alma hırsıyla davranmalarına kurban gitmiştir. Amerikan ceza kanunlarındaki yasaklar bir yana, Vietnam'a gönderilen her Amerikan askerine savaş suçları ve bunlara ilişkin eylemler konusunda yasak davranışları gösteren çizelgelerin verildiği öne sürülmektedir. Oysa İkinci Dünya Savaşı faciaları, bu çeşit cinayetleri ulusal bir dehşet politikası olarak benimsemiş devletlerin suçlu davranışlarıydı.

My Lai olayının yaşandıktan sonra yaklaşık bir buçuk yıl sonra ortaya çıkması Vietnam'da bu tür olayların yalnızca My Lai ile sınırlı kalıp kalmadığı sorusunu akıllara getirmektedir. My Lai faciasının derin nedenleri arasında, Amerikalıların Vietnam'da uyguladıkları strateji de bulunmaktadır. Başkanın Güneydoğu Asya'nın küçük bir tarım ülkesine, İkinci Dünya Savaşı'nda Avrupa'ya atılandan daha fazla bomba atılmasını emretmesi, ceset saymanın (body counts) bir övünme yarışı olması, içinde bulunan her canlının öldürülmesine yol açabilen serbest atış bölgeleri (free-fire zones) kurulması, ara ve yok et (search and destroy) stratejisi, yerli işbirlikçilerin de yardımıyla yürütülen bir sindirme, baskı ve yakıp yıkma işine pasification gibi masum bir ad takılmasından çekinilmezse, yabancı bir ülkede, yabancı bir halk ve alışmadığı

doğal koşullar içinde çarpışmak zorunda bırakılan, inancını yitirmiş bir askerden ne beklenebilir?

Bazı Amerikan askerlerinin konuşmasıyla ortaya çıkan hadise televizyon ve haberlerde geniş yankı bulmuş, Amerikan ordusun prestijini sıfırlamıştır. My Lai köyüne giren askerlerden biri olan Charles West, The Chicago Sun-Times gazetesine verdiği mülakatta “Birliğimize köyü ve içindekileri imha emri verilmişti. Bazı arkadaşlarım bir aralık sanki isteriye kapılmış gibi oldular. Çılgına dönmüş gibiydiler. Aralarında kadınlar ve çocuklar da bulunan herkesi kurşunluyorlar, yaralıları öldürüyorlardı” ifadelerini kullanmıştır. West, emrin 11. Tugay 20. Piyade Alayı 1. Tabur C Bölüğü Komutanı Yüzbaşı Ernest Medina’dan geldiğini belirtmiştir.⁶³

My Lai katliamı subayların talimatıyla yapıldı ve yine onlar tarafından üstü örtüldü; general bile bu suça ortak oldu. Bir sene sonra olay ABD’de skandala dönüştüğünde, sadece bir kişi, Teğmen Calley mahkûm edildi. O da dört buçuk ay yattıktan sonra affedildi.⁶⁴ Daha sonra olaya karışan iki Amerikalı asker daha konuştuğu ve My Lai olayına benzer üç katliamda 4.000 kişi öldürdükleri ileri sürülmüştür.

My Lai katliamında sorumlu tutulan kişilerden biri olan Yüzbaşı Medina, Washington’ da soruşturma kuruluna verdiği ilk ifadesinde iddiaları reddetmiş, “Bana katliam yapıldığı bildirilmedi. Ayrıca ben de katliam yapılması için emir vermiş değilim” demiştir.⁶⁵

My Lai, Amerika’da olduğu gibi dünyanın her yerinde geniş tepki uyandırmış, şiddetle kınanmıştır. Ortaya yeni sorunlar atılmış, yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu olay dünyanın her yerinde, ABD’nin ne biçim bir ülke olduğu konusunda, çok büyük kaygılar yaratmıştır.

Vietnam’ın My Lai köyünde kurşundan geçirilenler sivil halk sayılırsa, Sivil Halkın Korunması sözleşmesi çiğnenmiştir. Ya da Vietkong’dan yana mukavemetçiler sayılmak istenmekteyse, savaş tutsağı olarak ele geçirildikten sonra böylesine öldürülmeleri Savaş Tutsaklarının Korunması sözleşmesine aykırıdır. ABD, kendi getirdiği sözleşmeleri çiğnemektedir.

⁶³ *Milliyet*, Kasım 24, 1969.

⁶⁴ Neale, *Amerikan Savaşı Vietnam 1960 – 1975*, 127.

⁶⁵ *Milliyet*, Aralık 06, 1969.

Başkan Nixon, 3 Kasım 1969 tarihli konuşmasında şu ifadeleri kullanmıştır:

“Kuzey Vietnam, Amerika Birleşik Devletlerini ne yenebilir, ne de küçük düşürebilir. Bunu, ancak Amerikalılar yapabilirler.”⁶⁶ Öyle de oldu. Amerikalılar kendilerini dünya kamuoyunda küçük düşürmüşlerdir.

⁶⁶ *Milliyet*, Aralık 20, 1969.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAVAŞIN BİTİRİLMESİ

3.1. Nixon Döneminde Vietnam

Johnson'dan sonra göreve gelen Cumhuriyetçi Başkan Richard Nixon, Vietnam meselesi ile alakalı olarak savaşı bitirmek için gizli bir planı olduğunu söyleyerek başkanlık kampanyasını yönetmiştir. Demokrat Hubert Humphrey de savaşı bitirme sözü verirse seçimleri kazanabileceğini bilmesine rağmen, Johnson'a ve egemen sınıfa olan bağlılığı yüzünden savaşı destekledi ve seçimleri Nixon kazandı. Yani Amerikan halkı savaşı bitirme planı olanı, savaşı destekleyene tercih etmiştir.⁶⁷

Nixon yönetimi gerek ABD dış politikasında gerekse de Vietnam savaşı özelinde ciddi politika değişikliklerine gitmiştir. Nixon ve meşhur dışişleri bakanı Henry Kissinger, özellikle Çin ve SSCB ile ilişkilerde köklü değişiklikler yaparak "detente" (yumuşama) adı verilen Amerikan dış politikasını belirlemişlerdir. Nixon'un Çin ve SSCB ziyaretleri hem soğuk savaş gerilimini azaltmış, Çin ile yaklaşarak SSCB'yi dengelemiş ve Kuzey Vietnam'ı yalnızlaştırarak müzakere masasına oturmasını hızlandırmıştır.

Nixon'un yeni politikaları gereği Amerika Vietnam'daki asker sayısını azaltmaya ve ülkedeki askeri harcamaları ciddi oranda kısmağa başlamıştır. Vietnam harici bölgelerde yeni projelere girişilmiş, Sovyetlerle detente dönemi başlamış, Çin ile diyalog zemini aranmaya başlanmıştır. Tüm bu arayışlar Vietnam Savaşı'nın sonuçlandırılmasına yönelik çabalarıdır.⁶⁸ Nixon'un diğer yönetimlerden farkı Kuzey'i tehdit ederken bir yandan da diplomasi yollarını maksimum şekilde kullanmasıydı. Bu sayede gösterilen çaba sadece savaş meydanında kazanmak mantığıyla kalmıyordu. Üstelik ülke içinde savaş karşıtı gösteriler artarken, kamuoyu yoklamalarında Nixon'a olan destek de artıyordu.⁶⁹

Ancak Başkan Nixon da önünde biriken birçok problemle meşgul olmak zorunda kalacaktır. Ülkede enflasyonun son 20 yılın en yüksek seviyelerine çıkması, Viet-

⁶⁷ Neale, *Amerikan Savaşı Vietnam 1960 – 1975*, 132-133.

⁶⁸ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 242.

⁶⁹ Gürbüz, age., 245.

nam'da her hafta hayatını kaybeden 200'e yakın Amerikan askeri, Akdeniz'de Batı aleyhine bozulan dengeler ve Sovyetlerin Çin nükleer tesislerine bir saldırı yapacağı söylentileri bunlardan bazılarıdır.

Nixon ilk etapta bu sorunlar karşısında psikolojik yönden gayet olumlu bir tavır takınmış, ihtiyatlı davranmış, sürekli olarak işbirliği ilkesini elden bırakmamıştır. Fakat davranış politika demek değildi. Başkan her şeyi idare ediyor ancak hiçbir şeyi çözümleniyordu. Nixon'un en ateşli taraftarları bile onun programlarının bu sorunları karşılayabilecek çapta olup olmadığını sorgulamaya başlamıştı. Çünkü sorunların görünüşü ile ilgilenmekte ancak derine inememekteydi. Faiz oranları, öğrenci ayaklanmaları, vergi problemleri ile bunalmış olan kongre artık ihtiyatlı davranışlarla tatmin edilemeyecek duruma gelmişti.

Nixon yeni stratejisinin barış olduğunu ve bunu uygulayacağını söylemişti ancak kendisi ile muhalifleri arasındaki savaş ve barış konusundaki görüş ayrılığına hiç değinmemiştir. Başkan'a göre savaş haklı bir savaştı ancak bir o kadar da güçlü. Başkan sadece savaşın sebep olduğu para ve can kaybından kuşkulandıktan iken, muhalifler savaşı sadece pahalı olarak görmüyor, aynı zamanda haksız bir savaş olduğunu ve durdurulması gerektiğini şart koşuyorlardı. Artık temel sorun, Nixon ve arkadaşlarının yüzeysel davranışları bırakıp, ülkenin temel problemlerini çözebilecek politikalar izleyip izleyemeyecekleridir.

Nixon Vietnam'dan şerefli bir çıkış sağlamak için görüşmeye yapmaya istekliydi. Ancak Amerika'ya güvenen milyonlarca insanı, Kuzey Vietnamlı komünistlere teslim edemezdi. Yönetim Amerika'nın hür halkların koruyucusu ve destekleyicisi şeklindeki savaş sonrası uluslararası rolüne devam etmesini mümkün kılacak bir sonuç peşindeydi.⁷⁰ Nixon bunun için hemen çalışmalara başlayarak Vietnam meselesinde başlıca yardımcısı Kissinger'dan Kuzey Vietnamlı yetkililerde görüşmek için haber yollamasını istemiştir. Hanoi yönetimi ise Nixon'un bu çağrısını dikkate almamış, Mini-Tet adı verilen yeni bir saldırıya başlamışlardır.

Nixon savaşı sona erdirmek için sistematik bir inceleme yapılmasını istemiş, üç seçenek analiz edilmişti. Tek taraflı çekilme; askeri ve politik baskı ile birlikte Hanoi'ye karşı bütün kozları oynamak; Birleşik Devletler'in savaş sorumluluğunu yavaş

⁷⁰ Kissinger, *Diplomasi*, 654.

yavaş Saygon hükümetine devrederek kademeli olarak çekilmek.⁷¹ Tek taraflı çekilme seçeneği ne Demokrat kanat ne de Cumhuriyetçi kanat tarafından desteklenmemiştir. Her iki kanat da uzlaşma yolu ile Vietnam'dan çekilmeyi istiyordu, teslim olunmasını değil. Bununla birlikte tek taraflı çekilme burada 250.000 düzenli Kuzey Vietnam birliği ve bir o kadar da gerilla ile savaşmak zorunda kalacak Güney Vietnam ordusunu çok zor durumda bırakacaktı. Ayrıca Nixon yönetimi bu şekilde bir çekilmenin Amerika'nın güvenilirliğini yıkacak, jeopolitik bir felakete dönüştürecekti.

Askeri ve politik önlemleri bir araya getirerek sonuç elde etme seçeneği ki Kissinger'ın da tercih ettiğini seçenек buydu, üç unsuru barındırıyordu. Savaşa devam etmek için Kongre onayı, Güney Vietnam'ı terk etmek hariç, her türlü ödünün verilebileceği görüşmeler için çaba harcamak ve askeri stratejinin değiştirilerek Vietnam içinde daha kalabalık bölgelerin savunulması. Nixon bu seçeneği de kongrenin kendisine savaş için yetki vermekten kaçınması ihtimali ve hali hazırda kötü olan Çin ve SSCB ilişkilerinin daha da kötüye gitmesinden çekinilmesi nedeniyle tercih etmemiştir. Nixon Vietnam'dan hızlı bir şekilde çekilemeyeceğini anladığından yavaş yavaş Amerikan askerlerini çekerek, Güney Vietnam'a askeri ve materyal yardımı yaparak sorumluluğu Vietnamlıların üzerine yıkmayı planladı. Dolayısıyla Nixon üçüncü seçenек olan Vietnamlılaştırmak denen yolu tercih etti. Amerika'nın Vietnam'dan kurtulması için çözüm yolu olabilecek üç seçenек arasında bu yolun çözüm üreteceğinin kesin olmasından ziyade dengeleyici bir özelliğinin olması tercih edilmesinin en önemli sebebiydi.

Her ne kadar Vietnamlılaştırmak tehlikeli bir yol olsa da, dengeli bir şekilde uygulandığı zaman en iyi seçenektir. Amerikan kuvvetlerinin azaltılması süreci içinde Amerika, Güney Vietnam'ı kuvvetlendirmeyi başarabilirse ki Nixon'un da yapmak istediği buydu, Amerika'nın hedefi gerçekleşmiş olacaktı.⁷² Le Duc Tho 1970 yılında şöyle bir soru sordu: "500.000 Amerikalı'nın yardımı ile kazanamayan Güney Vietnamlıların, kendi başlarına başarılı olacaklarını nasıl bekleyebilirsiniz? Ancak ABD tarafının bu soruya verecek hiçbir cevabı yoktu.

Nixon bir yandan Kuzey'e gözdağı verirken durumdan habersiz Amerikalılar 200 şehirde toplanan 4 milyondan fazla katılımı protesto ediyor, Amerika'nın Vietnam'dan hızlı bir şekilde çekilmesini istiyordu. Tüm Amerika'ya yayılan ve nere-

⁷¹ Kissinger, *age.*, 657.

⁷² Kissinger, *age.*, 662.

deyse yarı resmi bir tatil haline gelen Vietnam Savaşı aleyhtarı gösteri, belki de Amerika tarihindeki en büyük gösteri olacaktır. Üniversite ve kolejlerin rektör ve dekanlarının da destek verdiği gösterilerde Amerikan askerlerinin Vietnam'dan daha hızlı bir şekilde çekilebilmeleri için belli bir zaman tespit edilmesi talep edilmiştir. Savaşın gittikçe artan ziyanı sadece insan ve malzeme yönünden değil, artık gençlerin ümitleri ve inançları üzerinde de kendisini gösteriyordu.

Vietnam savaşı bir tecavüz savaşı olarak nitelendirilmeye başlanmış, Amerikan halkının da artık bu yardımlıktan bıktığı ifade edilmiştir. Uluslararası hukuka göre ancak savunma savaşları meşrudur. Bu açıdan bakıldığında ABD'nin Vietnam'daki varlığı bir tecavüzün bütün açıklığı ile ortaya çıkmasıdır. Vietnam halkı bağımsızlık ve bütünlük istemekte ve bu istekleri de 1954 Cenevre Anlaşması ile teminat altına alınmıştı. Fakat ABD, anlaşmaları kabul etmediği gibi Vietnam'a asker de göndermiştir. Bu müdahale önce Güney Vietnam halkını temsil etmeyen kukla bir yönetim ile başlamış, sonra da Kuzey Vietnam'ın bombalanması ile devam etmiştir.

Bağımsızlık ve bütünlükten başka bir şey istemeyen bir ülke olan Vietnam'ın komünizmden kurtarılacağı ve demokrasi getirileceğinin iddia edilmesine rağmen ABD işgali altında bulunan Vietnam'da demokrasiden başka her şey vardır. Ülkenin sosyal adaletten uzak oluşu da çeşitli olaylar neticesinde ortadadır. Yabancı işgalini istemeyen Vietnam vatanseverleri sadece çocukların napalm bombaları ile yakıldığını değil, onurlarının da Amerikan dolarları ile iki paralık edildiğini görmektedirler. Kısacası, Vietnam'ın Güneyi de Kuzeyi de ABD tecavüzünden çekmektedir.

Savaş ilk etapta Amerikan ekonomisini durgunluktan çıkarmış ancak sonrasında ülke içindeki sosyal buhranı da gün yüzüne çıkarmıştır. Barış halindeyken üstü örtülü olan sorunlar savaş halindeyken büyüyerek ülkeyi rahatsız eder hale gelmiştir. Amerikalılar artık Vietnam'daki savaşta ölen 35 bin askerin kimin kurbanı olduğunu sorgulamaya başlamışlardır. Bulunan ilk suçlu olan Johnson devrilmiştir. Şimdi gözler Nixon'un üzerindedir ve tüm ülkeyi saran bu gösteriler Başkanı uyandırmaya yetmezse o da devrilecektir.

Bu durum Nixon'un Kuzey'e verdiği gözdağını etkisizleştiriyordu. Bununla birlikte Başkan Nixon'un Ho Chi Minh'e baskı kurduğu sırada Minh'in ölümü durumu daha karmaşık hale getirmişti.⁷³

Ho Chi Minh'in ölümü Türkiye'de de gazete haberleri ve köşe yazılarında yerini almıştır. Ho Chi Minh'den övgüyle bahsedilmiş "ihtiyar ama yorgun olmayan bir savaşçı" olarak nitelendirilmiştir. Savaşçılığının yanında pratik ile teoriyi birleştirme gücü onu üstün kılan özellikleri arasında gösterilmiş, Mao, Castro ve Lin Piao gibi çağdaş Marksist düşünürlerin arasında önemli bir yeri olduğu vurgulanmıştır.⁷⁴ Ho'nun ölümünden sonra bir New York Times başmakalesinde onun için şu ifadeler kullanılmıştır: "Ho Chi Minh bizi dehşete düşüren bir düşmanımızdı. Oysa eğer Amerika onun bağlı olduğu asil prensiplere biraz saygı göstermesini bilse dostumuz olabilirdi."⁷⁵

Başkan Nixon giderek artan eleştiri ve protestoları biraz olsun hafifletebilmek adına bir televizyon konuşması yaparak Vietnam siyasetini anlatmıştır. Programın detaylarına girmeyen Nixon, Amerikan askerlerinin çekilme hızını Paris görüşmelerindeki gelişmelere, Vietnam'daki düşman faaliyetlerine ve Güney Vietnamlı silahlı kuvvetlerin eğitimindeki gelişmelere bağlı olduğunu ifade etmiştir. Bununla birlikte barışın sağlanması için Hanoi görüşmelere başlanabilmesi adına yapılan tekliflerin Kuzey yönetimi tarafından reddedildiğini söylemiştir.⁷⁶ Nixon'un açıklaması Türkiye tarafından olumlu olarak karşılanmışsa da Vietnam barışı için beklenen ümitleri, bir kez daha kırmıştır. Bir barış açıklaması yapmasın beklenen Nixon, bunun yerine kendisinin sarf ettiği çabaları anlatmıştır. Ho Chi Minh ile aralarında geçen yazışmalardan da bahseden Başkan, Minh'in haklı bir davanın çözümü için Amerika'nın saldırı savaşına son vermesini, birliklerini Güney Vietnam'dan çekmesini ve Vietnam ulusunun kendi geleceğini seçmek hakkına saygı gösterilmesini talep ettiğini belirtmiştir. Bu teklifler gerçekten adil bir barışın temel şartları olarak kabul edilebilir nitelikte görünmektedir. Ancak bu şartlar Nixon tarafından bir kenara itilerek bir takım gelişmelerin ortaya çıkması beklenmektedir. Nixon, Vietnam Savaşı'nı başlatan kişi olmadığı için askerlerini geri çekse bile yenilginin ağırlığını yüklenmeyecektir. Birliklerin geri çekilmesinin

⁷³ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 247.

⁷⁴ Mehmet Barlas, "İhtiyar Ama Yorgun Değil," *Cumhuriyet*, Eylül 04, 1969.

⁷⁵ Mehmet Barlas, "Ho Şi Minh," *Cumhuriyet*, Eylül 05, 1969.

⁷⁶ *Cumhuriyet*, Kasım 05, 1969.

dünya barışı için felaket olacağına inandığından savaşı devam ettirmiş, bir yanda da barış görüşmeleri için teşebbüslerde bulunmuştur.

Aslında Nixon'un sözleri Amerika'yı yenilerek Vietnam'ı terk etmek zorunda bırakacaktır. Sadece yenilginin tarihi geriye atılmamış, uzadıkça daha da büyüyecek bir savaş haline getirilmiştir.

Başkan Nixon'un iş başına gelmesiyle Vietnam savaşı konusu yeni bir tutumla ele alınmış ve askeri harekâtın azalmasına ve bu suretle ihtilafın zamanla çözümüne yardımcı bir ortamın doğmasına yardımcı olabilecek önemli yapıcı ve cesur adımlar atılmıştır. Başkanın demeçleri bu çerçevede içerisinde değerlendirilmiştir. Türkiye, Vietnam ihtilafının, şerefli bir çözüme ulaşması için olumlu bütün gayretlerin desteklenmesi gerektiğine inanmakta, Başkan Nixon' un yaptığı açıklamanın bu yolda önemli gelişmelere yol açmasını arzu etmektedir.

Amerika'nın ilk etapta 75.000 ve daha sonra 50.000 askerini daha Güney Vietnam'da çekeceğini açıklamasıyla birlikte Paris'teki görüşmelerin seyrinin ne olursa olsun Vietnam Savaşı'nın sona ereceği inancı artmaya başlamıştır. Ancak Kuzey Vietnam birliklerinin Güney topraklarına girerek askersizleştirilmiş bölgeyi topçu ateşine tutmasıyla Güney birlikleri geri çekilmeye başlamıştır. Kuzey birliklerinin ilerleyişinin devam etmesiyle birlikte Vietnam'da ilk tank savaşı da yapılmış oldu. Kötü hava şartları nedeniyle Amerikan uçaklarının Saygon Kuvvetlerine destek verememesi, askeri durumu Güney aleyhine bozmaktadır. 1968 Tet saldırısından sonra Kuzey'in en şiddetli saldırısı olarak yorumlanan çarpışmalarda hedefin Başkan Nixon'un Vietnamlaştırma (savaşı Güney Vietnam'a terketme) politikasının olduğu ileri sürülmüştür.

Kuzey Vietnam'dan sürekli olarak savaş bölgesine takviye gönderilmesi nedeniyle ABD, Kuzey Vietnam'ı 1954 Cenevre Anlaşmaları'nı ve 1958 yılındaki zımnî anlaşmaları ihlal etmekle suçlamıştır. Hanoi birliklerinin ilerlemesine karşılık olarak ABD ve Güney Vietnam birlikleri de karşı saldırıya geçmişlerdir. Amerikan B-52 bombardıman uçaklarıyla uzun zamandan sonra ilk defa askerden arındırılmış bölge bombalanmıştır. Ancak Kuzey'in ilerlemesi B-52 bombardımanına rağmen durdurulamamıştır. Bu politikanın sonuç vermediği ve hava akınlarının Kuzey Vietnam'ın savaşıma azmini kıramayacağı defalarca ortaya çıktığından, bu tırmandırma politikası-

nın Hanoi üzerinde etkili olacağını ve Kuzey Vietnam'ı barış masasına sürükleyeceğinin düşünülmesi gerçekçi görüşle bağdaşmamaktadır.

Güney Vietnam'ın geleceğinin bu çarpışmaların sonucuna bağlı olması, ABD'nin Kuzey Vietnam'ı hem havadan hem de denizden bombalamaya itmektedir. Son yılların en kanlı çarpışmalarının izlendiği Güney Vietnam'da, ABD 600'ye yakın savaş uçağı ile Kuzey Vietnam'ı bombalamaya devam etmektedir. Bombardıman süresiz olarak devamında kararlı olan Nixon, Saygon'un 96 km. yakınına kadar ilerleyen komünist güçleri istilacı olarak nitelendirmiştir.

Komünist saldırısının gücü ve iyi planlanmış olması, askerden arındırılmış bölgedeki Güney Vietnam üslerinin kolayca düşmesinin en temel sebebi olarak görülmektedir. Vietkong ve Kuzey Vietnam saldırılarının şiddetini artırarak ilerlemesi Güney birliklerinin paniğe kapılmasına neden olmuştur. Burada belirtmek gerekir ki, komünist saldırılarının bundan sonra gelişme göstermesi ve Saygon'a yönelmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu çarpışmaların en önemli sonuçlarından biri Amerika'nın Vietnam'dan çekilmesi konusunda Başkan Nixon'un üzerindeki baskıyı arttırmış olmasıdır. Özellikle liberal kanat ne pahasına olursa olsun bu savaşa son verilmesi için gerekli adımların atılmasını istemektedir.

Başkan Nixon'un Hanoi'nin bombalanması emrini vermesi, yönetimin iç ve uluslararası politika anlamında şimdiye kadar verdiği en riskli karar olarak yorumlanmaktadır. Özellikle Nixon'un Sovyetler Birliği'ne yapacağı ziyaret öncesinde böyle bir karar vermesi ABD-SSCB ilişkilerini ne derece etkileyecektir bilinmez. Ancak Sovyetler Birliği'nin, Kuzey Vietnam'ın en başta gelen yardımcılarından biri olduğu göz önüne alınırsa ciddi derecede etkileneceği açıktır. Bu karardan sonra Nixon'un dış politikada Sovyetler Birliği ve Çin ile barış içinde yaşama hedefine ulaşması zor olacaktır.

Başlangıçta bazı önemli askeri üslere yönelmiş olarak görülen Kuzey Vietnam birlikleri artık stratejik öneme sahip Güney Vietnam şehirlerini de almaya çalışmaktadır. Bu gelişme hem Güney Vietnamlılar hem de Amerikalılar için sürpriz bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır. Dört haftalık Kuzey Vietnam saldırısı, Amerika ile Güney Vietnam'ın dört yıldır harcadıkları çabaların sonuçlarını ortadan kaldırmış, askerden arındırılmış bölgenin tekrar komünistlerin eline geçmesini sağlamıştır. Güney Vietnam'ın en kuzeyindeki eyalet merkezlerinin de Kuzey'in eline geçmesiyle Güney Vi-

etnam birlikleri tam bir bozgun halinde geri çekilmeye başlamışlardır. Kuzey Vietnam'ı bombalamak üzere Vietnam'a gelen uçak gemilerinin sayısı da altıya yükselmiştir.

Muntazam kara ordusu ile Güneye saldıran Kuzey Vietnam başarı kazanınca ve Güneyin önemli merkezleri tehlike altına girince ABD Başkanı Nixon, daha çok bir savaş tedbiri olan abluka ilan etmiş, Vietnam savaşı çok tehlikeli bir niteliğe bürünmüştür. Siyasi yönden bakılırsa ABD'nin Vietnam'da kaybedilmiş bir savaşı sürdürme çabasında olduğu anlaşılmaktadır. Uygulanan abluhanın yıllar boyu sürdürülmesi gibi bir durum söz konusu değilken toplumun geniş bir kesimini etkilemiş haksız bir savaşa son vererek, seçimlerde halkın karşısına savaş kaybetmiş bir Başkan olarak çıkmamak daha gerçekçi bir tutum olacaktır.

3.1.1. Barış Görüşmeleri ve Paris Barış Anlaşması

Paris görüşmelerinin ilk toplantısı Şubat-Nisan 1970 ayları arasında yapılmaya başlanmış, zamanın kendi lehine olduğunu bilen Le Duc Tho ateşkes, çekilme planı ve Kamboçya'nın tarafsızlaştırılması tekliflerini reddetmiştir. Mayıs-Temmuz 1971 tarihlerinde yapılan ikinci tur toplantılarda NLF (Hanoi'nin Güney Vietnamlı cephe organizasyonu) ve Le Duc Tho birtakım planlar sunmuş, görüşmelerde bu planların temel alınmasını talep etmişlerdir. 1972 Ağustos ve 1973 Ocak tarihleri arasında yapılan üçüncü tur toplantılarda ise Le Duc Tho, Amerika'nın Saygon hükümetini devirmesi talebinden vazgeçerek ateşkese razı olmuştur.⁷⁷ Kuzey Vietnam limanlarının mayınlanması sonucu malzeme ikmallerinin yapılamaması, 1970 ve 1971 yıllarında Laos ve Kamboçya sığınaklarına yapılan bombardımanlar, Nixon yönetiminin Kuzey'i yeniden bombalaması karşısında Moskova ve Pekin'den politik destek alamaması⁷⁸ ve Nixon'un yeniden seçilmesi halinde savaşta bütün olanakların kullanılacağı korkusu Hanoi yönetimini önceden ısrarla reddettiği şartları kabul etme noktasına getirmiştir.⁷⁹ ABD ile Kuzey Vietnam'ın barış için anlaşmaya varması gazetelerde geniş yer bulmuştur. 9 maddelik anlaşma metninin içeriği ise şöyledir:

⁷⁷ Kissinger, *Diplomasi*, 665.

⁷⁸ Nixon ve Kissinger 1972'de Çin'e giderek Çin ile resmi olmayan bir anlaşma yaptılar. Amerika Çin'e karşı antikomünist düşmanlığından vazgeçecek ve Sovyetler Birliği'ne karşı Çin'in müttefiki olacaktı. Karşılık olarak Çin hükümeti Amerika'nın Kuzey Vietnam'ı bombalamasına karşı çıkmayacak ve Hanoi'ye Amerikalılarla barış yapması için baskı uygulayacaktı. (Neale, *Amerikan Savaşı Vietnam 1960 – 1975*, 166.)

⁷⁹ Kissinger, *Diplomasi*, 670.

1-Amerika, Vietnam'ın bağımsızlık, egemenlik, birleşme isteği ve toprak bütünlüğüne saygı gösterecektir.

2-Anlaşmanın imzalanmasından 24 saat sonra Kuzey Vietnam'ın bombalanmasına ve limanların mayınlanmasına son verilecek, Güney Vietnam'da da ateşkes uygulanacaktır. 60 gün içinde bütün yabancı askerler Vietnam'dan çekilecektir.

3-Anlaşmanın imzalanmasından sonra taraflar bütün savaş esirlerini iade etmeye başlayacaklardır.

4-Ateşkes süresinde Güney Vietnam ve Vietkong koalisyon ve seçim konusunda görüşmelere başlayacak, taraflar kuvvet indirimini görüşmelerle karara bağlayacaklardır.

5-Kuzey ve Güney Vietnam'ın birleştirilmesi tedrici olarak barışçı yollarla gerçekleştirilecektir.

6-Kontrol ve denetleme için uluslararası bir komisyon kurulacak. Anlaşmanın imzalanmasından sonra 30 gün içinde Vietnam konusunda uluslararası bir konferans toplanacaktır.

7-Kamboçya ve Laos'un egemenliği ve tarafsızlığı Vietnam savaşı ile ilgili bütün taraflarca tanınacak, Amerika bu iki ülkedeki silahlı kuvvetlerini geri çekecek, bu iki ülkeye yeniden silah ve asker sokmayacaktır.

8-Savaşın sona ermesi Amerika ile Kuzey Vietnam arasında ilişki kurulması için gerekli şartları yaratacağından Amerika Çin, Hind ve Vietnam imarına katkıda bulunacaktır.

9-Barış anlaşması Amerika ile Kuzey Vietnam tarafından imzalandıktan sonra yürürlüğe girecektir.

Başkan Nixon, dünya kamuoyuna hitaben yaptığı konuşmada nihayet adil ve şerefli bir barışa ulaşıldığını, önümüzdeki iki ay içinde tüm Amerikan birliklerinin geri çekileceğini, bu süre zarfında Amerikalı savaş esirlerinin serbest bırakılacağını açıklamıştır. Tüm dünyada sevinç yaratan anlaşmanın uzun gayretler neticesinde ortaya çıktığı ifade edilmiştir. Özellikle Fransız resmi çevrelerinin Vietnam'da anlaşma sağlanmasında perde arkasında önemli rol oynadıkları belirtilmiştir.

Vietnam’da savaşı taraflar değil, insanlık kazanmıştır. Savaşın sona ermesiyle birçok gerçeğin ortaya çıktığı görülmüştür. Tekniğin, silahların ve orduların en güçlü ve modern olanlarının bile özgür ve bağımsız yaşamaya kararlı insanların manevi gücünü yenemeyeceği anlaşılmıştır.

Anlaşmanın imzalanmasından sonra gizli bir toplantı yapan Başkan Nixon ve özel danışmanı Henry Kissinger, ateşkesin yürürlüğe girmesinden sonra çarpışmalar patlak verse de Amerika’nın bir daha Vietnam’a ayak basmayacağını söylemiştir.

Ocak 1973’te Paris’te imzalanan barış anlaşması niteliğindeki mütarekede savaşa neden olan sorunların çözülmesi daha sonraya bırakıldı. Anlaşma Amerika ile Kuzey Vietnam arasında imzalanmıştı. Güney Vietnam’ı bu anlaşmaya razı etmek işi de Amerika’ya düşüyordu.

1973 anlaşmasıyla ABD’nin Vietnam savaşı sona ermiş ancak, Vietnamlıların savaşı devam etmiştir.⁸⁰ Son savaşlarda Güney Vietnam ordusunun yaklaşık üçte biri imha edilmiştir. Güney Vietnam devlet başkanı Van Thieu’nün geri çekilin emri, Ulusal Kurtuluş Cephesi’nin ilerleyişini hızlandırmıştır. Thieu’nün bu hareketi ABD tarafından da eleştirilmiş, kaybedilen yerler artık gözden çıkarılmıştır. 1947 – 1954 yılları arasında Fransızların yanında Vietnam kuvvetlerine karşı savaşan Thieu’nün üzerindeki baskılar artmış, ordu üzerindeki nüfuzunu da yitirmeye başlamıştır. Güney Vietnam’da kanlı çarpışmalar devam ederken “watergate” skandalı neticesinde Nixon’un görevinden azledilmesiyle başkan olan Ford’un Güney Vietnam’a yardım için sunduğu teklif Amerika’nın Vietnam meselesini kapattığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

Direnme gücü kalmayan Güney’i işgale başlayan Kuzey birlikleri Nisan 1975’de Saygon’u ele geçirmiş ve Thieu hükümeti istifa etmiştir. ABD bu süreçte anlaşma şartlarını korumaya çalışmamıştır. Thieu, istifasının Vietnam’daki duruma barışçı yollardan bir çözüm bulunmasını kolaylaştıracağını umduğunu belirtmiştir.

ABD’nin Güney Vietnam’daki 30 yıllık varlığı 900’e yakın asker ve sivilin de ülkeyi terk etmesi ile kesin bir yenilgi ile son bulmuştur. Saygon’un kayıtsız ve şartsız olarak teslim olmasıyla bağımsızlık savaşı zaferle sona ermiştir.

⁸⁰ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 259.

Saygon Hükümeti'nin tesliminde sonra Türkiye'nin Vietnam'ı nasıl tanıyacağı konusu kesinlik kazanmamıştır. Dışişleri Bakanlığı yetkilileri Kuzey ve Güney Vietnam'ın birleşme durumunun beklendiğini ve bundan sonra otomatik bir tanıma olabileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, Güney Vietnam'ın hali hazırda Ankara'da büyükelçiliğinin bulunması, birleşmeden sonra açıklanacak bir deklarasyon ile Vietnam ile Türkiye'nin ilişkilerinin devam ettiği ve Türkiye'nin yeni Vietnam'ı tanıdığı bildirilmiş olacaktır. Bununla birlikte Türkiye'nin Vietnam'ı tanıdığını bir an önce açıklaması, Kıbrıs sorununa da yardımcı olabilecektir. Ancak Demirel, böyle tanımaya ihtiyaç ve gerek olmadığını açıklamıştır. Fransa ve Belçika ise Güney Vietnam Geçici Devrim Hükümeti'ni tanıma kararı almışlardır.

SONUÇ

Vietnam'da meydana gelen olaylar kuşkusuz bir gün içinde ortaya çıkmayıp, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra izlenen süreçte yavaş yavaş oluşmuştur. 1970'lerde ortaya çıkan görüntü yalnız Güneydoğu Asya' da kalmamış, etkilerini dünya dengeleri içinde çeşitli biçimlerde göstermiştir.

Güneydoğu Asya uzun zamandan beri büyük devletlerin bu bölgede egemen olma çatışmaları altında kalmıştır. İngiltere, Fransa ve Hollanda gibi sömürgeci devletlerin yönetimi altında olan bölgede, savaştan sonra siyasal dengeler de değişmiştir. Nazi Almanya'sı ve Japon militarizminin yıkılmasıyla sömürge devletler arasında bağımsızlık, özgürlük ve kendi kaderlerini tayin hakkı akımları hızla yayılmıştır. Savaştan sonra ekonomik ve askeri güçlerini önemli ölçüde yitiren sömürgeci devletler sömürgelerini terk etmeye başladılar. İngiltere Hindistan'dan, Hollanda Endonezya'dan ve Belçika Kongo'dan çekilmiştir. Fransa ise Çin Hindi'den savaştan çıkmak istemedi ve ABD yardımı ile mücadele etmeye çalışmıştır. ABD'nin Asya politikasındaki ilk hata da bu olmuştur. Dien Bien Phu yenilgisiyle Fransa önce Vietnam'ı sonra da Cezayir ve Afrika sömürgelerini terk etmiştir.

Dünya savaşının ortaya çıkardığı iki süper güç olan ABD ve Sovyetler Birliği yeni kurulan dünya düzeninde yerlerini almaya başlamışlardır. Sonradan Çin gücü ortaya çıksa da o dönemde ABD ve SSCB ile boy ölçüşebilecek durumda değildi. 1950'li yıllarda ABD, Asya ile ilgilenememiş, Batı'da soğuk savaş dönemi yaşandığından ABD'nin dikkati Avrupa üzerinde yoğunlaşmıştır. Truman Doktrini, Marshall Yardımı, Türkiye ve Yunanistan'a yardım, NATO enstrümanları ile ABD, Sovyet nüfuzuna set çekmiştir.

Öte yandan ABD'nin batıda hür dünya şeklinde tanımladığı düzeni kurmak için kullandığı başlıca neden olan uluslararası komünizm tehlikesi Asya'nın fakir halkları arasında öncelik taşımıyordu. Milliyetçilik, ekonomik kalkınma ve kendi kaderini tayin etme ilkelerine rağbet edilmesi belki de ABD'nin Vietnam' da düştüğü çıkmazın temel sebebidir. Bununla birlikte burada yaşayan halkın temel ihtiyaçlarına cevap verilmemesi ve kendi dünya görüşü uğruna halkın taleplerini göz ardı eden diktatörleri desteklemesi ABD'nin temel değerlendirme hataları arasında gösterilebilir.

Ortaya atılan ünlü domino teorisi uğruna ABD 10 yıllık süreçte yaklaşık 300 milyar dolar harcamış, 50 binden fazla asker kaybetmiştir. Fakat başarı sağlanamayınca ABD yönetimi kendi halkının çok büyük boyutlara varan tepkisiyle de karşılaşmış, nihayetinde 1973 Paris Barış anlaşmasını imzalamak zorunda kalmıştır. ABD halkının tümü Vietnam Savaşı'nı desteklememiştir. Fulbright, Morse, Church ve Clark gibi etkili senatörlerin de savunduğu “Amerika Vietnam’dan çekilmelidir” görüşünün yanında ABD’nin Vietnam’da bulunmasının hata olmadığı ve Vietnam halkına yardım edilmesi gerektiği ve üçüncü olarak da zayıf toplumlara yardım edilmesi görüşündeki Amerikan idealinin gerçekleştirilmesi gerektiği fikir akımları görülmüştür.

1975’ten sonra dünyanın hemen her yerinde hatta Amerika yönetiminin kendi içinde bile inanılabilirliğinin azaldığı veya tamamen kaybedildiği yönünde görüşler baş göstermiştir. Vietnam Sendromu olarak adlandırılan Vietnam’daki gibi bir yenilgi alma korkusu, ABD’nin 1970’te Angola, 1982’de Lübnan, 1990’da Körfez Savaşı ve 1999’da Kosova müdahalelerini zorlaştırmıştır. Başkan Ford ve Dışişleri Bakanı Kissinger bile “Vietnam ve Kamboçya meseleleri için eli kolu bağlı oturup gerekli olan yardımları yapmazsak dünyanın başka yerlerinde de Amerika’ya olan güven sarsılacaktır” demişlerdir. Buna karşı olarak ABD eski Dışişleri Bakan Yardımcılarından George Ball’un ileri sürdüğü teze göre, dostları ABD’nin bir an önce Vietnam bataklığından çıkmasını istiyorlardı. ABD bu bataklıktan çıkararak dostlarının temennilerini de gerçekleştirmiş oluyordu.

ABD’nin tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de düştüğü bu durum kamuoyunda ciddi bir güvensizlik ortamı yaratmıştır. Türkiye’ye yapılan yardımların kesilmesi ya da herhangi bir gecikme olması durumunda ne yapılacağı şüphesi tartışılır olmuştur.

Vietnam Savaşı ABD’nin en uzun savaşı ve fiili bir savaşta aldığı en kesin yenilgi idi. Amerikan prestiji adına girişilen bu savaş Amerika’nın bütün kuvvetini kullanmasına karşın bir hezimetle sonuçlanmıştır. ABD Rolling Thunder bombardımanı süresince Kuzeye 643.000 ton bomba atmış ve asker sayısını 525.000’e çıkarmıştır. Savaş 50.000’den fazla Amerikan askerinin ve 1 milyondan fazla Vietnamlının hayatına mal olmuştur. Savaş günlük hayattan, ekonomik hayata, müzik ve sinema kültürüne kadar birçok şeyi değiştirmiştir.⁸¹

⁸¹ Gürbüz, *Vietnam Savaşı ve ABD*, 277.

Kamboçya ve Güney Vietnam'da ABD yanlısı rejimlerin peş peşe düşmeleri, Asya'da kuvvet dengeleri açısından ilginç gelişmelere yol açacak niteliktedir. Bölgede nüfuz rekabetinde olan üç süper güç olan ABD, SSCB ve Çin arasında en zararlı çıkan kuşkusuz ABD olmuştur. Washington için Güneydoğu Asya'da söz konusu olan, açık bir yenilgidir. Bu yenilgi etkisini diğer Asya ülkelerinde de göstermiştir. ABD yanlısı hükümetlere sahip olan Filipinler, Tayland, Singapur, Malezya ve Endonezya ABD ile aralarına mesafe koymaya başlamışlar, ülkelerinde bulunan ABD üslerinin kapatılabileceğini ve ülkelerinde bulunan ABD askerlerinin varlığına son verilebileceğini ima etmişlerdir.

ABD bölgeden çekilirken Asya'daki son gelişmelerden en kazançlı çıkan devlet Çin olmuştur. Pekin yönetiminin rejimi ne olursa olsun başka ülkelerin iç işlerine karışmaktan dikkatle kaçınması bölgede bulunan devletlerin kendisine ısınmasını sağlamıştır. Bununla birlikte Japonya ve Çin arasındaki diplomatik ilişkilerin de 1972 yılında yeniden kurulmuş, iki ülke arasında havacılık ve denizcilik anlaşmaları imzalanmıştır.

Bütün bu gelişmeler ABD'nin dünyanın jandarmalığını bırakacağı yönünde algı yaratmıştır. Ancak ABD, hayati çıkarlarının söz konusu olduğu bölgelerdeki varlığını sürdürmüştür. Yani Amerikan politikasında niteliksel değil, niceliksel bir değişiklik olmuştur. Washington, dünya jandarmalığı rolünü sadece Asya'da bırakmış görünmektedir.

Türk basınının Vietnam Savaşı'na bakışı savaşın ilk yıllarında genel manada tarafsız bir çizgidedir. İç ve dış kaynaklardan alınan haberler yorum yapılmadan olduğu gibi aktarılmaktadır. Gazete haberleri ve köşe yazıları savaşın başlangıcında zaman zaman ABD'ye ve Güney Vietnam'a daha yakın duran haberler ve açıklamalar yapmışsa da özellikle 1964 yılı itibariyle ABD'yi ve savaşı eleştiren haberler ve köşe yazıları daha çok görülmektedir. Bunda özellikle Kıbrıs meselesi ile ilgili olarak Türkiye ile ABD ilişkilerinin ciddi şekilde bozulması etkili olmuştur. İlk defa Türkiye'nin ulusal çıkarları ile ABD'nin çıkarlarının bu denli karşı karşıya gelmesi Türk basınının Vietnam Savaşı'na bakışının daha çok ABD ile olan ilişkiler bağlamında değerlendirilmesine ve yorumlanmasına sebep olmuştur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Burchett, Wilfred G.. *Vietnam Kazanacak*. Çeviri H. Hakan Yılmaz. İstanbul: Su Yayınları, 2010.
- Giap, Vo Nguyen. *Vietnam Halk Savaşı*. Çeviri Mehmet Tunç. Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları, 1975.
- Giap, Vo Nguyen. *Vietnam Ulusal Kurtuluş Savaşı*. Çeviri İlhan Erman. Ankara: İlke-riş Yayıncılık, 1969.
- Gürbüz, M. Vedat. *Soğuk Savaşın Kaynama Noktası Vietnam Savaşı ve ABD*. Ankara: Kentkitap Yayın, 2009.
- Kissinger, Henry. *Kriz: İki Büyük Dış Politika Krizinin Anatomisi*, Çeviri Beyza S. Aydaş. Ankara: ODTÜ Yayıncılık, 2004.
- Kissinger, Henry. *Diplomasi*, Çeviri İbrahim H. Kurt. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2006.
- Neale, Jonathan. *Amerikan Savaşı Vietnam 1960-1975*, Çeviri Doğan Tarkan. İstanbul: Metis Yayınları, 2004.

Tezler

- Erkul, İbrahim Çağrı. "Soğuk Savaşı'nın Üç Büyük Kırılma Noktası: Kore, Vietnam ve Afganistan Savaşları, Savaşların Sonuçları, Günümüze ve Uluslararası İlişkile-re Etkileri." Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, 2010

Makaleler

- Şimşek, Mehtap. "Türk Basınında Vietnam Savaşı: Ulus Gazetesi Örneği," *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı: 42 (2008): 311-330.

Elektronik Kaynaklar

- Office Of The Historian. "Southeast Asia Treaty Organization (SEATO) 1954," Tem-muz 23, 2017.

<https://history.state.gov/milestones/1953-1960/seato>.

Gazete Makaleleri

- Adalı, Şevki. "Hanoi'nin Hedefi." *Cumhuriyet*, Nisan 30, 1972.
- Altuğ, Yılmaz. "Vietnam Ablukası." *Cumhuriyet*, Mayıs 12, 1972.

- Altuğ, Yılmaz. "Amerika'nın Savaşa Girişi." *Cumhuriyet*, Mayıs 13, 1972.
- Altuğ, Yılmaz. "Rusya ve Vietnam." *Cumhuriyet*, Nisan 15, 1972.
- Armaoğlu, Fahir. "Vietnam Bataklığı." *Milliyet*, Mart 03, 1966.
- Baban, Cihad. "Vietnam'daki Buhran." *Ulus*, Eylül 16, 1964.
- Balcı, Ergun. "Abluka ve Ötesi." *Cumhuriyet*, Mayıs 11, 1972.
- Balcı, Ergun. "Vietnam ve Gerçek." *Cumhuriyet*, Nisan 17, 1972.
- Balcı, Ergun. "Tırmanmanın Ardından." *Cumhuriyet*, Ocak 05, 1973.
- Balcı, Ergun. "Kissinger ve Dünya." *Cumhuriyet*, Mayıs 06, 1975.
- Balcı, Ergun. "Vietnam." *Cumhuriyet*, Nisan 08, 1975.
- Balcı, Ergun. "Asya'da Yeni Denge." *Cumhuriyet*, Nisan 29, 1975.
- Barlas, Mehmet. "Vietnam Bir Dünya Savaşına Yol Açabilir." *Cumhuriyet*, Ocak 02, 1966.
- Barlas, Mehmet. "Amerika, Amerika." *Cumhuriyet*, Şubat 21, 1966.
- Barlas, Mehmet. "İhtiyar Ama Yorgun Değil." *Cumhuriyet*, Eylül 04, 1969.
- Barlas, Mehmet. "Ho Şi Minh." *Cumhuriyet*, Eylül 05, 1969.
- Barlas, Mehmet. "Nixon Ve Vietnam." *Cumhuriyet*, Kasım 05, 1969.
- Barlas, Mehmet. "Vietnam Bir Tecavüz Savaşıdır." *Cumhuriyet*, Ekim 16, 1969.
- Barlas, Mehmet. "Ünlü Vietnam Kahramanları." *Cumhuriyet*, Kasım 20, 1969.
- Esmer, Ahmet Şükrü. "Güney Vietnam Olayları." *Ulus*, Eylül 03, 1964.
- Esmer, Ahmet Şükrü. "Güney Vietnam'da." *Ulus*, Ağustos 26, 1964.
- Esmer, Ahmet Şükrü. "Vietnam'da Savaş Sertleşti." *Ulus*, Haziran 10, 1965.
- Kaflı, Kadircan. "Vietnam'da Yalan ve Gerçek." *Tercüman*, Mayıs 23, 1967.
- Kaflı, Kadircan. "Tam Bir Sürpriz." *Tercüman*, Nisan 02, 1968.
- Kohen, Sami. "Saray Sallanıyor." *Milliyet*, Mart 01, 1962.
- Kohen, Sami, "Beklenen İhtilal." *Milliyet*, Kasım 08, 1963.
- Kohen, Sami, "Halk Harpten Usandı." *Milliyet*, Mayıs 12, 1965.
- Kohen, Sami, "Amerika Neden Bu İşe Girdi." *Milliyet*, Mayıs 13, 1965.

- Kural, Seyfettin. "Vietnam Çıkmazı." *Cumhuriyet*, Nisan 13, 1972.
- Meray, Seha. "Dorian Gray' in Portresi." *Milliyet*, Aralık 20, 1969.
- Sağlamer, Kayhan. "De Gaulle ve Vietnam." *Cumhuriyet*, Eylül 02, 1963.
- Sağlamer, Kayhan. "Amerika'nın Güney Vietnam'da Başlı Dertte." *Cumhuriyet*, Temmuz 12, 1963.
- Sağlamer, Kayhan. "Budist-Katolik Harbi." *Cumhuriyet*, Ağustos 17, 1963.
- Sağlamer, Kayhan. "Vietnam'da Tehlikeli Gelişmeler." *Cumhuriyet*, Nisan 06, 1965.
- Sağlamer, Kayhan. "Barış Ümitlerini Bombalamak." *Cumhuriyet*, Aralık 22, 1966.
- Sağlamer, Kayhan. "Gene Vietnam." *Cumhuriyet*, Şubat 16, 1967.
- Sağlamer, Kayhan. "Vietnam Tartışması." *Cumhuriyet*, Mart 28, 1967.
- Schlesinger, Arthur. "ABD'nin Uygulamak Zorunda Olduğu Politika: Vietnam İçin Orta Yol." *Ulus*, Ekim 15, 1966.
- Selçuk, İlhan. "Vietnam'daki Gerçek." *Cumhuriyet*, Kasım 28, 1969.
- Sirmen, Ali. "ABD Çekilmesi mi." *Cumhuriyet*, Nisan 03, 1975.
- Sirmen, Ali. "Vietnam ve Demirel." *Cumhuriyet*, Mayıs 05, 1975.
- Sirmen, Ali. "Yeni Dönem." *Cumhuriyet*, Mayıs 07, 1975.
- Sirmen, Ali. "Utanç Tablosu." *Cumhuriyet*, Nisan 10, 1975.
- Sirmen, Ali. "3. Dünya Savaşı mı." *Cumhuriyet*, Nisan 11, 1975.
- Sirmen, Ali. "Asya ve ABD." *Cumhuriyet*, Mayıs 12, 1975.
- Sirmen, Ali. "Olasılıklar." *Cumhuriyet*, Nisan 12, 1975.
- Sirmen, Ali. "Batak." *Cumhuriyet*, Mayıs 17, 1975.
- Sirmen, Ali. "Kuklalar." *Cumhuriyet*, Nisan 23, 1975.

EKLER

EK 1: Vietnam'da Vahşet

Amerikalıların köyü sarmaları ile facia başlamıştı. Kadın, çocuk, çocuk dinlemleriydi... Ve bir küçük de evine giden yolda öldürüldü...

Vietnam'da vahşet!..

De Cung Shuk adı 49 yaşında ki köylü San My. köyündeki katliama ait 4 tane fotoğrafı bence hikâye anlatıyor. Shuk'a göre, Amerikalılar saat 4'de helikopterlerle gelip, tüm köy halkını kulüblerden dışarı çıkarttı ya baysını makinalı tüfekle öldürdüler.

Shuk, Amerikalıların köylüleri üç gruba ayırdıklarını gruplardan birinde 30, diğerinde 100, üçüncüsünde de yataca kipi olduğunu söylemiştir. Shuk'a göre, onlar kaçar kaçmaz, kadın ve çocukları cezaletinin dibine üzerine katilim ajan kurdukları, Amerikan bombaları da birleştiren bir diziği, ni kadını etmekte, fakat sadece o kadar yüksek olmadıkları ileri sürmektedir. Olayın ayrıntıları muhtemelen 11 Ocak'ta Harbîden emre ya ortaya çıkacaktır.

Nasıl oldu?

San My köyünde, Amerikalı bir bölgenin askerleri tarafından çok sayıda bir askerin mayınla parçalanması, etrafı gömü olmuştur. Çünkü bu bölgede sivilleri çok gören askerler, bütün kamusal yerlere Ernesto Medina'ya arkadaşlarının ismini almak için çağırarak katilimlerini sürdürdüler.

Ceset Michael Terry'nin ismiyle, kızı, kendisi kaybedilen olan Medina, arkadaşlarına yakında, elle güne her insanı gözetimden kalırsınlar.

Ceset Michael Richards da New York Times'a, yaralı mekânında etrafı gömü Medina'ya olan Milyonlarca mayınla çıkan katliama, ya emre verildiği belirtilmiştir. Ancak, katliamın ortada

Ta Giang köyü yakınlarındaki tozlu yolda Amerikalı askerler tarafından vurulan bir Vietnamlı kadın ve çocuğun cesetleri; zulum tarihine Plunkville ya da San My. katliamı diye geçecek olan olayın bu kanlı sahneleri Amerikalı ordu fotoğrafçısı Ronald Hascher tarafından çekilmiştir.

ların niyeti 3 günlük görevleri tamamla kan, orşak metres ile kullanan sonra da birlikle dünden önce ana Stokholm 14 gün kaza dört Amerika'nı vız etti.

Fakat kızcağız, bu travmatik sonra hastalık emareleri gözetmek için doktorlara başlanmıştı, bu Vietnam'un dikikasını çekti. Sonunda kız başkaları dördüleri.

Kaynak: Daniel Lang'in «9 Koyunlar» isimli kitabında, 4 Kone kardeşlerinden parçası 4 me.

Vietnamlılar insan değil

Quang Nai bölgesinde 61 öl Amerikalı savag 1967 ya bir Amerikalı zayıfına, 1026 öldürüldü.

«Vietnamlılara hiç kinse mas. Onları insan yerine koymaz. İnsan değildir onlar. Bu itibarı ne tabiiyetle yapabilirler (Kaynak: 1967 Mart tarihli) Yabancı dergisinde çıkan Jhon Scheffer makalesinden»

Kurbanları hes makinasi seçiy

Amerikalılar Vietnam'da girtili bir savaş yürütürken Vietnam'ın hangi bölgede ölümlere sebebiyet kılabilirler Amerikalılar bu kasnak grubu oluşturmak için 1968 öten best bir yol bulmuşlardır. Bu 4 Bone Hon bölgesinde kurulu hesap makinası kasnakları, bu kasnaklarda ölen bin ka

25.11.1969 – Cumhuriyet.

EK 2: Diem Ailesi

03.11.1963 –Hürriyet.

EK 3: Komünistler Türkiye'ye Tehditte Bulunabilir

Johnson'un konuşması

«Vietnamda kaybedersek komünistler Türkiye'ye tehditte bulunabilir»

Anadolu Ajansı

HONOLULU — Vietnam savaşıyla ilgili yüksek kademedeki bir toplantıya katılmak üzere Havai'de bulunan Başkan Johnson, savaşta geri dönmeyeceklerini söylerken Vietnam'daki durumla Türkiye arasında ilişki kurarak «komünist tehlikesinden» söz etmiştir.

Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda'nın Vietnam'a asker göndermesini öven Johnson'un konuşmasında Türkiye'ye temas eden kısmı şöyledir:

«Komünist mütecavizler Vietnam'da başarı kazanırlarsa, kurtuluş savaşları dedikleri mücadele yolu ile, Filipinler, Yunanistan ve Malezya'da isyanla; Kore'deki vahşiyane tecavüzlerle; Türkiye'de tehditle ve dünyada hür seçimlerle elde edemediklerini yapabilecekleri inancına sapanacaklardır. Geçirdiğimiz yılda, Vietnamda çeteciler 1300 Amerikalıyı öldürmüşlerdir. Aynı süre içinde vatanlarını korumak için canlarını feda eden Güney Vietnamlı silah arkadaşlarımızın sayısı ise 11.000'dir. Vietnamlılar savaşa neden devam ediyorlar? Çünkü kendi kaderlerini başkalarının tayin etmesini ve esir haline gelmeyi istememekte, temel insan hakları ve mevcudiyetlerini idame ettirmek için çarpışmaktalar.

«Bazı kimseler Vietnam'dan çekilmemizi tavsiye etmektedirler. Bunlar ümidin ne olduğunu bilmeyenler ve tecrübenin kıymetine inanmayanlardır. Kıyılarımızdan 10.000 mil mesafedeki bir yerde hüküm süren istibdadın bizi endişelendirmemesi gerektiği, yahut Asya'daki silahlı bir azınlığın faaliyetinin Avrupadaki silahlı bir azınlığın faaliyetinden farklı olduğu yolundaki...

JOHNSON

Irak Dışişleri Bakanı geldi

Irak Dışişleri Bakanı Adnan El Paçacı hükümetin davetlisi olarak dün 10.45 te Irak Hava Yollarına ait bir uçakla yurdumuza gelmiştir. Bakan, Yeşilköy Hava Alanı şeref salonunda, «iki ülkenin münasebetlerinin her gün daha iyiye gittiği bu günlerde bu ziyaret beni ayrıca memnun etti» demiş ve şunları belirtmiştir :

«İki ülke arasında iktisadi, kültürel ve turizmle ilgili konular dahil her mevzu görüşüp daha sıkı işbirliğine gideceğiz. Halledilemeyecek hiçbir mesele yoktur. Temaslarımız sırasında A-

08.02.1966 – Cumhuriyet.

EK 4: Vietkong'un İmzası

nyasından önce bir-
ekte olan sondajla-
ıktidar koalisyonu-
ettiği kuskusuz. Bu
etki ve tepkileriyle
li bir korkutma, u-
nyası ise yavaşlama-
tu. Coğunluğu De
iketini taşıyan UDR
lisyonunun temsilci-
geri çıkışlarından
rünüyorlar: Parla-
lılıkler Bakanı Ro-

in et
rekor
de

Cumhuriyet Bürosu)
salık Kurumu Genel
lâhattin Zorlu, dün
lamada, halen bir et
ia et darlığı gibi so-
ğunu söylemiştir.
et kombinealarında
rekor bir düzeyde
ton) bulunduğu bil-
Kurumun canlı sı
ni ve randıman prim
mesinin söz konusu
da sözlerine eklemi-

VIETKONG'UN İMZASI — Vietnam Savaşı, dün Paris'teki Ateş-kes Anlaşmasıyla so-
na ererken 13 yıl sürçyle Güney Vietnam'da carpışan Vi-
etkong'un Dışişleri Bakanı Bayan Thi Binh de, bu tarihi anlaşmaya imza attı. Fotoğrafta, Majestik Ote-
lindeki Uluslararası Konferans Salonunda yapılan imza töreninde tek kadın temsilci olan Bayan Thi
Binh, bu büyük savaşı sona erdirecek anlaşmayı imzalarken görülüyor... (Telefoto — UPI).

kovuşturma esnasında
nan, muhtelif mahkeme
larında yasaklama kar-
mış, TCK'nunun 141,
addelelerini ihlâl eder-
ki aşağıda isimleri
Hikmet Kıvılcımlı, Or-
laı, Enver Aytekin, Haş-
men, Y. Özgül, M. Kes-
(Devamı) Sa. 7.

**THY pilotları
uçuştan önce
üzzerlerinin
aranmasını
protesto etti**

ANKARA — Türk H
larının Ankara - İzmir
kara - Samsun - Trab-
ferlerini yapmakla göre-
lotu, uçuştan önce üstle-
ranmasını protesto etmek
le uçaklara binmeyi res-
bu nedenle seferlerde 2
fazla gecikme olmuştur.

Pilotların protestosu k
da THY yetkilileri bilgi-
miş, 5 pilotun adını aç-
mışlardır.

28.01.1973 – Cumhuriyet.

EK 5: Ve Savaş Bitti

**Saygon düştü... Güney Vietnam
Hükûmeti teslim oldu ve....**

SAVAŞ BİTTİ

Savaş bitti ama etkisinde biterce etti, yıkık bir ölle ve acılar biterki... Fotoğrafta yaktıklar önünde bir Vietnamlı çocuk...

**ABD yanlısı Vietnamlılar, 83 helikopterle kaçtı. ABD Elçiliği yağma edildi. Saygon'un
adı «Ho-Şi-Minh» oldu. Teslim olan «Koca Minh» bilinmeyen bir yere götürüldü**

DIŞ HABERLER SERVİSİ

01.05.1975 – Milliyet.

EK 6: Napalm'ın Soyduğu Kız

13.06.1972 — Milliyet.

ÖZGEÇMİŞ

Emre ÖZÜBEK 15.01.1988 tarihinde İstanbul'da doğdu. Yenilevent Lisesi'ni okul birinciliği ile bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2010 yılında lisans derecesinde mezun oldu. 2008-2011 yılları arasında kurumsal anlamda yarı zamanlı satış danışmanı olarak çalıştı. 2012 yılında Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.' da uzman yardımcısı olarak göreve başladı. 2015 yılında Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Uluslararası Politik Ekonomi anabilim dalında yüksek lisansa başladı. Haziran 2016 yılından bu yana aynı kurumda uzman olarak görevine devam etmektedir.

